

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра археології, етнології та всесвітньої історії

К в а л і ф і к а ц і й н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**«Діяльність яacobінців та монтаньярів під час Великого терору
(1792-1794 рр.)»**

**«Activities of the Jacobins and Montagnards during the Great Terror
(1792-1794)»**

Виконав: здобувач денної форми навчання
спеціальності 032 Історія та археологія
Освітня програма Історія та археологія
Пясецький Олександр Даниїлович

Керівник к.і.н., доц. Чепіженко В. В. _____

Рецензент к.і.н. П'ятничук Т. І.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від _____ 2024 р.

Завідувачка кафедри

(підпис) Сминтина Олена
(прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № 1

протокол № ____ від _____ 2024 р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Голова ЕК

(підпис) Сминтина Олена
(прізвище, ім'я)

Одеса 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Якобінці, революційний шлях та терор.....	10
1.1. Філософія та внутрішнє розуміння світу якобінців.....	10
1.2. Політика якобінців з кінця 1792-1793 р.....	17
1.3. Якобінці під час терору (перша половина 1794 р.)	25
Розділ 2. Монтаньяри: Союз проти зрадників.....	34
2.1. Політичний блок «Гора».....	34
2.2. Розвал спілки Монтаняр.....	39
Розділ 3. Робесп'єр – якобінський «проповідник» терору.....	46
3.1. Становлення влади Максиміліана Робесп'єра (1792-1793 рр).....	46
3.2. Робесп'єр і добродійний терор.....	52
Висновки.....	64
Список джерел та літератури.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. Період терору у явищі Французької революції є одним із унікальних подій в історії. Само собою воно є якимось пробним експериментом перед практикою французької, демократичної філософії та ідеї свободи. Перегляд цієї події служить для нас найважливішим фактором для розуміння та аналізу події з зовсім іншої точки зору, а саме людського фактору, вплинувши на ліберально налаштовану громаду та спробувати її проаналізувати. То як впливає по собі революція із самою політичною партією в кінці XVIII століття, що вирішела прийняти самий радикальний крок, а саме терору.

Мета роботи. Вивчення періоду терору у загальному явищі Французької революції. Його зародження (і передумови), а також його поява та падіння «добродійного» режим під час періоду державної кризи. Проаналізувати взаємодію діяльності якобінського клубу, а також відношення під час партійного союзу двох партій, відомий як монтаньяри або Гора і її вплив на встановлення режиму терору. Не менш важливим є переглянути взаємодію головних осіб причетних до встановлення терору у Франції на момент 1793-1794 р.

Завдання:

- Проаналізувати джерельну базу. Тобто: документи і особисті записи сучасників.
- Прослідити чіткі етапи формування терору у Франції. З кінця 1792-1794 рр.
- Доказати зародження терору, не з 1793 р., а має чітку передумови наприкінці 1792 р.
- Дослідити режим «чесноти» за якобінською філософією, тобто самого терору та їх складові у народі та самого державного апарату Франції в період революції.

- Четко попытаться определить характерные действия якобинского клуба. Их деятельность и саму политическую философию и то как оно прогрессивно (поэтапно) повлияло на установление террора.

- Проаналізувати відомих і не менш важливих постатей якобінства і монтаньярства для розуміння дій призведших до терору, а саме: Максимільян Робесп'єр, Жорж Дантон, Жан-Поль Марат.

Об'єкт вивчення- внутрішній дисбаланс країни, партійна боротьба в Конвенті і діяльність якобінського клубу та монтаньяр у революційний період. Що привів до тоталітарного режиму та фанатизму.

Предмет дослідження- Французька революція, період терору, 1793-1794 р.

Географічні межі- включають території Франції (Перша Французька республіка) на момент кінця 1792 по 1794 р., а також в період бурхливої війни в 1793 р. Згадуються переважно події, що відбулися в таких містах як: Париж, Леон, Марсель і Нант, в якості основних центрів революції котрі допоможуть зрозуміти дії якобінців та монтаньярів.

Аналіз джерельної бази дослідження. Для більш глибокого розуміння та аналізу ситуацій, було проаналізовано різні особисті твори таких особистостей, як:

1. Зібрання документів Максимільяна Робесп'єра та його співрих виступів з 1789 по початку створення республіки наприкінці 1792 р., на початку вересня, що є дуже корисним, адже в цих зборах є важлива і відома промова Робесп'єра про необхідність розпочати страту короля Луї XVI. Самі ці промови були зібрані з ініціативи словенського філософа Славойа Жижека, перекладені англійською мовою та опубліковані у 2017 році.

2. Також чимало допомогли величезні збори у двох томах американським істориком Генрі Морсі Стівенсом, опубліковані 1892 року. Це численні збори промов депутатів сказані не лише до республіканського періоду, а й навіть після якобінського терору до початку 19 століття із встановленням влади Наполеона

Бонапарта. Тобто, за великим рахунком, це досить фундаментальні збори опублікованих промов і документів членів Конвенту і двох комітетів.

3. Ще не менш важливою є праця двох істориків Лаури Масон і Трейсі Різзо. Вони зібрали цілі збори різних документів, а також були взяті ще кілька різних, «особистих» виступів у клубах, наприклад Максимільяна Робесп'єра під час зборів у клубі якобінців. Або навіть вижерки з випусків «Слуга народу», Жан-Поля Марата. Все це було зібрано в одному виданні, перекладено англійською мовою та опубліковано у 1999 році.

4. Зібрання із серії книг Голос революції (Voices of Revolution), особливо корисним було три томи цієї серії. Перший том опублікований у 1927 році був присвячений Максимільяну Робесп'єру, збори його промов у Конвенті та під час засідань якобінського клубу. Другий же том і за циклом серії є збори присвячені громоносця революції, Жоржу Дантону, опублікований в тому ж році, що і перший в 1727. Друг народу», Жан поля Марата. Всі ці три важливі для аналізу зборів перекладені англійською мовою. Третьою книгою та п'ятою за ліком у циклі є збори не лише промов, а й вирізки з випусків газет «Друг народу», Жан поля Марата. Всі ці три важливі для аналізу зборів перекладені англійською мовою.

Оцінка історіографічної ситуації. Найкращим для розуміння розвитку даної теми, можна простежити по роботах кількох відомих істориків та істориків, які присвятили даній тематиці величезну кількість часу з початку XIX і до нашого, сучасного часу (початок XXI століття). Сама ж по собі тематика є двоякою, тому що у світовій історіографії кожен із дослідників дотримується однієї з найзвичніших сторін. Перша сторона засуджує саме собою явища терору, а друга навпаки виправдовує «доброчинний» терор якобінської влади, якщо не диктатури, є само собою і третя сторона, яка по суті лише сприймає це явище як даність і не більше, що він є лише потоком історії і не більше, проте це зараз не так важливо. Ось тільки все більше виникає питання не до того, що відбувається, необхідного, «добродійного» терору, а скоріше до його витоків. Таким величезним революційним джерелом стали висококомонерні якобінці, але не

поодинокі вони це влаштували, а за допомогою кордельєрів, які разом склали партійний союз під назвою Гору встановили репресивний режим.

Чудовими монографіями можна назвати кілька авторів, яких неможливо було б не згадати під час власного аналізу та викладу особистої думки.

Пауль Хенсон, американський історик і почесний член кафедри історії Батлерівського університету багато своїх праць присвятив вивченню історії якобінства у історії Франції, а й у явищі французької революції. Тим самим у світ вийшла одна з його книг у 2003 році під назвою «Якобінська республіка у вогні: повстання федералістів» (The Jacobin Republic Under Fire). Ця робота добре допомогла зрозуміти саме якобінське життя в Парижі, адже більшість дослідників займалися вивченням центру революції яким і була столиця. Тут він розширює цю тему, намагаючись охопити всю Францію наскільки це можливо, розповідаючи найголовніші події для розвитку якобінського руху і причина його величезної популярності серед простого люду. Як і привело якобський клуб до домінування в державному апараті управління, підкреслюючи не лише моральні підвалини, йрадиції, а й методи розширення свого впливу і як вони дійшли більш радикальної ідеї збереження утопічного порядку у своїй новій батьківщині.

Історикиня Софі Ваніч, пішла іншим шляхом ніж вже складена часом думка про огиду та засудження терору. У своїй роботі з достатньо гучною назвою «На захист терору» (In Defence of the Terror: Liberty or Death in the French Revolution), 2016 року публікації, видно сильну концепцію реалізму, якщо не оптимістичний, Де вона чітко аргументує причини терору, тобто його каталізатор, паралельно виправдовуючи його, мало не визнаючи його провини. Зв'язуючи причини подій і те, що сталося, як головне сполучні, що підштовхнуло владу створити для початку органи революційного суду, а пізніше перейти до самої диктатури, як такої необхідної міри захисту. З іншого боку, С. Ваніч не представляє реальних доказів проти своїх аргументацій за політику терору, тобто не намагається аналогічно за допомогою існуючих документів пояснити необхідність встановлення анархізму, який панував практично рік. Хоча за версією С. Ваніч, як і деяких інших історіографів, які дотримуються цієї версії,

терор почався відразу після падіння Жиронди та закінчення «внутрішньої» чи «громадянської» війни так і діяльність самої по собі революційної машини. На думку самої автарки, не могла поводитись інакше за сформованих обставин і набували тоді тенденції законності правосуддя у різних його проявах, від простого, вічного, тюремного ув'язнення до смертної кари. Більшою мірою вона пересікається зі своєю думкою з ще одним вельми відомим представником такої точки зору, словенський філософ і соціаліст Славою Жижек, який не раз обстоював думку, що сам по собі самозахист не може не бути кровопролитним і для збереження суверенної держави і пара захищати своє навіть якщо це призведе до репресій свого власного народу, які також можуть носити в собі загрозу своїй власній батьківщині. У цьому полягає суть в загальних рисах думка французької історикині.

Петер Макфі, австралійський історик, опублікував у 2013 році свою монографію на тему дослідження життя найголовнішого партійного режиму у Франції, а саме самого Максиміліана Робесп'єра. Назву ця робота отримала «Робесп'єр: Революційне життя» (*Robespierre: A Revolutionary Life*). Варто сказати, що ця робота є хараща собою тим, що там більшою мірою наводяться не тільки опис життєдіяльності та політичний вплив Робесп'єра на події на саму Францію, а й добре проілюстрований цитатами документ не лише його самого чи його прибулених, а й супротивників. Її можна похвалити за якийсь скептичний ялинки не відсторонене бажання автора зберегти баланс стосовно цієї вкрай суперечливої особистості. У якій у період (самої Французької революції) було чимало. Тим не менше Макфі намагається показати просту дійсність життєвого шляху та діяльності Робесп'єра, досить невідомого на початку своєї молоді кар'єри особа, яка стала наприкінці вершителем долі. У цьому автор проводить самі свої міркування у словах найнепідкупнішого, благородного якобінця і тим не менш він намагається відходити від особистих висновків та ставлення до цієї особи.

Патріс Хігоннет (*Patrice Higonnet*) історик французького походження, викладач і при цьому випускник Гарвардського університету видав у 1998 році

роботу під назвою «Доброта за межами чесноти: Якобінці під час Французької революції» (Goodness beyond Virtue): Jacobins during. Ця праця здебільшого є величезною за значущістю працею присвячена Якобінському клубу і дуже непохожа на думку американського колеги Пауля Хенсона. У самій роботі величезну увагу Хігоннет приділяє саме самому як політичного життя якобінства, а й намагається виділити головний чинник, саме ідеологічний. Головним для самого дослідження була можливість проаналізувати саму внутрішню систему якобінців їх філософію та світогляду. Які своєю чергою дали точок до інших дій які вони трактували як «шляхетні і необхідні» самої Франції. Воістину можна поставити питання під час прочитання, що в якийсь момент добродійні і воістину патріотичні члени клубу стали кровожерливими радикалами, що відсунули насправді свої цінності, але і при цьому яро вірили, що все ще захищають їх (самі філософські, моральні та етичні) цінності) і саму свою утопію бажаного майбутнього.

Структура роботи. Робота складається з вступу, висновку, також поділений на три розділи та три підрозділи в першому розділі та в двох інших розділах по два підрозділи. Сам перший підрозділ є присвячений аналізу якобінської діяльності та їхньої філософії, зосереджено враховуючи події, що відбулися з кінця 1792-1794 р. до моменту їхнього особистого падіння після Термідоріанського перевороту 27 липня 1794 року. Наводячи при цьому необхідні твердження для розуміння радикального, але при цьому «добродійного» клубу, що ввів себе у досить жахливий стан терору. Другий розділ аналізує сама діяльність монтаньяр та їх яскраву діяльність і посправжньому величезний вплив на саме становлення терору, оскільки саме за згодою лідерів двох клубів якобінців та кордельєрова. Саме в цей час було створено безліч різних апаратів влади та судових установ, які стали головним інструментом самого режиму якобінців. У другому ж підрозділі, другого розділу було виокремлено величезну увагу особистості Дантона, адже саме його несподіване повернення на політичну арену Конвенту стало початком протистояння між Робесп'єром і ним, поклавши край співробітництву, який

проіснував лише майже рік. Третій та останній розділ аналізує саму особистість Робесп'єра, оскільки він був одним із головних організаторів добродесного терору та партійного домінування не тільки в Конвенті, а й у Франції. Основний акцент було зроблено його саме розуміння і баченні революції, завдяки якому і було прийнято рішення Робесп'єра діяти жорстко з так званими зрадниками. Усього робота налічує сімдесят чотири сторінки, включаючи титульну сторінку.

Розділ 1

ЯКОБІНЦІ, РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ШЛЯХ ТА ТЕРОР

1.1. Філософія та внутрішнє розуміння світу яacobінців. Перш ніж приступити до аналізу дій і причин яacobінського клубу, що призвело їх до тиранії і ненависті, навіть можна не боятися вживання достатньо цікавого слова, як самознищення. Для нас зараз необхідно подивитися коротко передісторію та проаналізувати ти їх філософське і політичне бачення для розуміння повної картини дій, зі стороною прихильників Дідро та епохи Просвітництва. Саме поняття чесности та як вони намагалися служити їй вірою та правдою, або намагалися виконувати свою благородну програму і дотримуватися у такій формі, в якій вони її бачили. Навіть якщо вона перекручена і відрізнялася від іншої установленної форми справедливості та правильності свої в першу чергу дій, котрі можливо трактувати достатньо двояко через жорстку політику в період самої домінації яacobінців в Конвенті.

Можливо для більшості в історіографії і для самої історії, чи малий також вклад є завдяки художнім творам, яacobінці представляють перед сучасною людиною в більшій мірі, як жорстокі тирани- це є частковою правдою, оскільки ще буде можливість проаналізувати цей перехід до радикалізму, до якого вони прийшли в середині 1793 р. або навіть трохи раніше на початку того ж року.

Створення цього клубу утворилося саме у відкриття Генеральних штатів 1789 року, які з представників третього стану. Цих людей чимало (найбільш відомі: Робесп'єр, Сен-Жуст, Кутон, Сієс, Марат та інші), вони існували не тільки в Парижі, хоч він і був центром революції з якого воно виходило. Ось тільки існували й інші місця у Франції, де відбувався вплив і боротьба яacobінців, в інших містах та секціях країни.

Варто зазначити, що яacobінці не мали за основу свого політичного шляху будь-яких серйозних дій. Швидше навпаки, займалися серйозно філософським вченням, аналізуючи праці просвітителів, накладаючи ними можливе майбутнє країни й трохи більше. Мріючи про реалізацію благородного устрою країни,

створене на звичаях, чітких кодексах моралі, де неспроможна існувати старе, розсудливе, дуже забобонне суспільство, яким і був Старий режим. Тобто, в принципі, вони займалися продовженням всіляких роздумів тих, ким вони були натхненні. Більшою мірою якобінці змогли досягти моральної гармонії чи принаймні створити. Як стверджує Патрік Хігонне (Patrice Higonnet), вони були чимось подібні до громади з дуже пуританським устроєм життя і моралі, що нагадує нам чимось дуже близько до вікторіанського суспільства, ХІХ століття.

Сам же Луї Де Бональ порівняв їх із радикальною та закритою громадою, що дуже схожа на мусульманські, які не визнавали нікого і нічого, крім своїх власних переконань та баченням світу, на це твердження під собою мало вельми логічну основу. 23

Додати можна так само те, що до моменту нового етапу революції, до кінця 1792 р., якобінці стали давати імена своїм дітям на честь грецьких імена, надихаючись історіями та працями тих особистостей чи персонажів історій. До середини 1793 р. також стали називати дітей іменами великих мучеників революції, особливо якщо вони були якобінцями. Це можна інтерпретувати як «республіканське хрещення», які народилися в новому світі і порядку, що дають надію на саме існування майбутнього. Над самою ідеєю мучеництва та культу символізму буде проаналізовано у другому підпункті цього розділу, коли якобінська революція почала набирати сили. Смерть Марата від рук «зрадниці» Шарлоттої Корді став символом завдяки якобінству, але це один із найвідоміших з мучеників, а з перших, хто потрапив у Пантеон, крім Мірабо (шанувався до кінця 1792 р., під час суду над королем), Вольтер, був членом коаліційної партії Горі, Лепелетьє. Який був по-звірячому вбитий і з почестями похований серед інших великих діячів революції.

Більшу увагу вони приділяли не своїм вітчизняним діячам освіти, а саме розповсюдженням ідей Руссо, який по суті мало був французам або пов'язаний з французькою свідомістю, а швейцарцем за походженням. Один із найскладніших персоналій в історії залишив по собі безліч робіт і художніх творів, наприклад, таких як «Елаїза», що стала дуже популярною в його художній кар'єрі, а й

філософський трактат «Про Громадський договір, або Принципи політичного Права», було взято у увагу самими якобінцями і чимало відзначається в дослідженнях безлічі істориків твердження, що Робесп'єр підкреслив як ідею терору і законності саме з цієї роботи Руссо. Саме це суспільство був позбавлене почуттів і стилю романтизму, жертвності і відданості. Вони цінували все правильне і чесне в цьому світі, але не були позбавлені при необхідності жертвності, принісши на вітвар для приношень навіть власну голову заради своїх ідей. Вплив французьких вільнодумців надихнув на подальші роздуми про свободу, право та її розвиток у бачення якобінців.

Так про це говорив проповідник Робесп'єр, який у своєму виступі під час засідання якобінського клубу від червня 1792 р. про важливість рішучості, її прояви у дуже тяжкий момент для самого французького народу:

«Яку позицію має зайняти Нація та її представники щодо наших внутрішніх і зовнішніх ворогів, за тих обставин, в яких ми опинилися? Це та перспектива, з якої ми повинні розглядати [це питання], якщо ми маємо намір взяти в цілому й обговорити його з необхідною точністю. Що важливо понад усе. . . полягає в тому, щоб просвітити націю щодо її справжніх інтересів та інтересів її ворогів; не позбавляти свободу її останнього ресурсу, відволікаючи громадську думку за цих критичних обставин.» [8. с. 154]

Незважаючи на свою романтичну натуру, вони воліли відійти або навіть відмовитися від емоційності, перейшовши до жорстокого або навіть радикального раціоналізму. Піднісши насамперед розум, як одне з найголовніших чудес, створених богом. Разом з цим ставлячи на одну сходинку почуття братерства та обов'язку перед своїми побратимами. Не дарма французький історик Жуль Мішле стверджував, що це суспільство, що особливо наділило самою себе величезними цілями, швидко скотилося від простого поклоніння розуму і братерству до фанатизму з чимось на кшталт сатанізму, який утворився в уяві Робесп'єра і паризьких якобінців до 1793 по 1794 рік. , вони в деяких моментах можуть бути дуже жорстокими, але все одно залишалися вірними правилам, статутам, які створили. Таких людей як зрадників у своїх

лавах вони не розправлялися, а виганяли, лише до початку їхнього терору в другій половині 1793 року якобінці почали використовувати репресії та відправляти зрадників свого клубу на гільйотину. 3

Можна сказати, що якобінці діяли вкрай м'яко, ліберально ніж радикально до деяких від них за деякими критеріями побратимів, які могли б відразу бути записані в зрадників або в відщепенці. Принаймні до кінця 1793 р., наприклад популярна тема в ХХІ століття з приводу гомосексуальності була їм огидним чи тим що потрібно винищити. Навпаки, вони його й не підтримували, проте заплющували очі на цей факт серед своїх побратимів. Можна як приклад назвати наполеонівського міністра Камбасерес, який мав дуже невиразну репутацію і чутки у своєму особистому житті. Все через те, що якобінці так чи інакше підтримували, цінували і піднімали сімейні цінності, любові єдиної сім'ї, яка б базувалася на республіканських цінностях, єдиній, неподільній і вільній від монархічного гніту Франція.

Бачучи послаблення принципів, якобінці вирішили посилити свою віру в єдність, чесноту, чесність, а найголовніше в розум, дане людиною чимось більшим, ніж говорить християнство. Хоча при цьому вони залишали християнське вчення, як якусь данину поваги, до письма яке, як деякі вважали, мали частку істини, тому лише злегка переробили, відшліфувавши істину яку якобінці вважали зіпсованою католицькою церквою. Завдяки такому методу їх суспільство розширилося, приймаючи у свої лави нових членів, на тлі кризи церкви, не дивлячись на те, що до кінця 1793 по 1794 стали вельми закритими і консервативними до новачків у своєму суспільстві, піддаючись параної. Іншим, цілком окремим було розуміння свого «я», яке інтерпретувалися для народу, замість Бога якого фактично яро відкинуло революція. Мається на увазі, що місце духовного благополуччя у своєму «я» у бік матеріального блага, яке так сильно хвилювало французів через жахливе фінансове становище країни, яке відчувалося при управлінні на посаді міністра фінансів Неккера і ще гіршою за Олександра Калона. Це принципи, які з'явилися в суспільстві, вкрай суперечили засадам клубу у всіх точках Франції.

Незважаючи на те що, вони мали свою релігію, якобінець не буде реагувати на релігійні забобони і відсторонилися від суєти в світ якої точилися в Європі багато століть обговорення, війни і жорстокі кровопролиття. Їх суспільство (якобінці) зовсім не були схильні до релігійного фанатизму, навпаки дали повну свободу пригнобленим різним релігіям і течіям, намагаючись показати, що до революції, самої республіки в період королів різні релігії були заборонені, караючи найжахливішим, найжорстокішим методом, виганяючи в різних місцях країни.

Євреї, Мусульмани, гугеноти та інші тепер не мали боятися викриття чи розправи, бути впевненими в тому, що всі інші релігійні та національні меншини мають право на існування, єдине чого просили якобінці так це прийняти саме існування нового порядку у Франції. Однак, як це часто буває, релігія хоч невідривно йде про обок з національною ідентичністю, якобінці намагалися асимілювати національні меншини Франції, їх ідеї єдиної республіки все ж таки були дорожчими. Якобінці зі Стразбурга були яро проти єврейського існування, одна із синагог перетворили на храм Розуму. Ліві сили вважали, що ці меншини мають їм і революції за можливість стати громадянами та вільними, в принципі так вважали не лише якобінці разом з іншими депутатами Конвенту. 3

Радикалізм у діях, як заснована міра прийняття рішень, яка в тодішній ситуації була необхідна з метою безпеки і радикалізм, який клуб не сильно реагував у релігійній сфері, були кардинально різними для клубу. Здебільшого клуби якобінців збиралися, як і здебільшого інші відомі партії революційної Франції в церквах, таку ж назву вони (якобінці) отримали через те, що перші її засновники зібралися в церкві святого Якова. Саме в цих місцях проводилися революційні збори та висловлювалися антидеспотичні промови. Період кризи церкви, раніше згадане, з 1792-1794 р. більшість було знищено, саме руйнування католицьких церков і храмів вважалося, як очищення. Залишаючись при цьому більшою мірою теологами своєї філософської релігії, ставши жертвами власної раціональності, культу Розуму на тлі розумінні, що розвивається, і форми

розуміння громадянства разом з шаленим, некерованим патріотизмом, то якою вона повинна бути.

Особисте судження по відношенню до форм демократичного устрою імпонувало, вважати можливим перехід від монархоцентризму з нагодою короля Сонця і Версалем, з його пишним, аморальним суспільством (аристократів) яка на додаток так само призвела країну до фінансової кризи разом зі своїм ватажком (королем) , що займали всі ключові посади в країні і нижче. Чітко можна побачити те, як воля в цій ієрархії надходить з вище, її самої вершині. Тому що приклад для них служила Америка, яка змогла відстояти своє існування та незалежність. Іншою країною була, як це на диво не здавалося саме Великобританія, а саме конституційна монархія з парламентом стала однією з можливих реалізацій для них. Для них ці дві країни змінили поняття речей у якій жила багато років європейський континент, коли воля була не з вершини, одноособовою владою, а тепер воля була схожа на обіг із самих низів яким і був народ (принаймні якобінці так вважали і вірили в це). Мрія та обриси демократії надихало, будучи основним принципом основ навчань освіти. Не можна з упевненістю стверджувати, що французи з самого початку були вороже налаштовані проти короля, швидше навпаки вони були рішучі, хоча більше не хотіли слухати чи йти на поводу у боку влади, яка вичерпала свій кредит довіри перед народом. Зміна способу мислення від повної влади монарха до передачі важливих для існування держави функцій народу, такі рано згадані люди як Вольтер, Дідро та Руссо зробили вагомий внесок у сумніви в саму систему та віру в абсолют. У такому разі бачимо, що вільнодумний погляд Франції спрямований не тільки на США, але і на свого заклятого ворога Англію, навіть перед початком оголошення війни в 1792 р. залишалися вірними своїм почуттям поваги до країни, яка хоч і є споконвіку її головним ворогом (не забувши один одному Столітню війну), але уявлення парламентської свободи заворожувала. Багато видатних французів як Вольтер, Дантон і Марат бували в Лондоні і кожен по-своєму склав своє враження на цю країну. При цьому Британія була зовсім іншою за своєю характеристикою, на відміну від Парижа Лондон розростався, а

її статус імперії тільки почав встановлюватися. Це показувало те, скільки батьківщина французів відставало від світу, оскільки навіть столиця, Париж залишався зовсім майже не зачепленим, тільки околиці розвивалися і забудовувалися.

Особлива увага приділялася розуміння майбутнього суспільства в республіканській Франції, і революція не могла завершитися без встановлення порядку, якого якобінці намагалися узаконити. Будувалася вона лише на одному принципі, всі мають бути рівними, але трохи в іншій формі. Якобінці не підтримували підприємців, тобто клас буржуазії, що встановлюється, після залишкового повалення короля в серпні 1792 р. зовсім не підходив і вкрай суперечив встановленню захисту вповзу бідних. Розуміння цієї партії була іншою, усунення піднесеного класу підприємців, який само собою експлуатував простих робітників і бідних, але не можна вважати якобінців псевдо прабатьками комунізму, профспілок та інших прихильників простого люду та робітників. Фактична схожість видно, але мета була існування класу бідняків і працівників яких вони захищали, щоразу виступаючи проти підприємців і наймачів робочої сили в.

Принцип рівняння для розуміння якобінця було величезним змістом бачення самого світу насамперед у гармонії у суспільстві та народі. Тому такі припущення та порівняння їх з комуністами абсолютно безглузді, хоча з іншого боку така особистість, як Гракх Бабеф, яро обстоюючи програму якобінців, разом з цим підтримуючи диктатуру 1794 р. Вважав такий крок дуже важливим і вирішальним для Франції та становлення єдиного ладу бідних, можливість змінити ситуацію, піднявши, а також дати можливість їм придбати хтось не мав до того можливості матеріальні блага (земля, будинки, нерухоме майно). Цілком не розуміючи, що якобінці були іншими, матеріальне вирішення проблеми мало їх цікавило, для них було необхідно викорчувати з коренем проблему, можна сказати якусь хворобу країни, саме: зрадників, старі порядки, звичаї та порядки. Тільки потім вони вирішують проблеми, зародити щось нове чи знищити небажане матеріального характеру.

Всі ці фактори вплинули на свідомість якобінського клубу і надалі дало можливість перерости від м'яких ліберально-шляхетних поглядів на рахунок майбутнього країни і функціонування, французького суспільства, яке вони мріяли виростити в інших умовах і правилах. Згодом, як ми знаємо, вони змінилися, а морально-державні закони, які вони спробували встановити перекрутили неймовірним чином, поставивши понад усе. На те були свої причини, які привели їх на шлях добродесного терору.

1.2. Політика якобінців з кінця 1792-1793 р. Кінець XVIII століття- це стало не просто переломним моментом для Франції, це нова сторінка для світової історії в якому мало основу із встановленням республіки у вересні 1792 року. Можна зрозуміти, що певні обриси та появи республіки в людській історії не є чимось новим, надаючи як аргумент давні держави античності або навіть Британську республіку Кромвеля, яка має дуже схожі обриси. Оскільки історики порівнювали між собою дві диктатури, Кромвеля та Робесп'єра (партії якобінців). З взяття палацу Тюїльрі 10 серпня, почався період, який був далеким від вельми релігійної, консервативної країни Європи якої і було королівська Франція. У новий період для країни, коли суспільна свідомість, яка змінилася і перетворилася, зерна змін якої посадили французькі просвітителі, а врожай безпосередньо застали головні діячі революції. Однак багато хто тоді дуже добре розуміли, що їм прокинутися зіткнутися з тими прогалинами і недоліками, які філософські діячі тієї епохи, що минає, не змогли перевірити на практиці, а саме з суттю мінливості людської природи.

Вересень 1792 став поворотним моментом у розумінні багатьох аспектів, як моральної, легітимності дій. 2 вересня відбулася розправа над тими, хто сидів у багатьох в'язницях не тільки в Парижі, а й у багатьох інших пунктах утримання зрадників. Цей інцидент став відомим, як Вересневий інцидент або різанина стала великим поштовхом до роздумів і само собою до жаху сучасників багато представників нового Олімпу, якими стали багато депутатів Конвенту не наважувалися стати на шлях законності промінявши його на фанатизм. На

початку вересня, революційний натовп, народ показав свою нестримність, злість через проблеми в країні та різноманітні чутки, що ніби хвороба щоразу штовхала зробити, якщо необдуманий, то хоча б звірячий вчинок. Реакція ж молодого і мало досвідченого уряду була пасивною і не отримала тих дій, які сучасна влада зробила б у наші дні для збереження спокою (війна із зовнішніми ворогами, так і пізніше з внутрішніми, зміни державного устрою, що поширювався голод). Не дивно, що багато грізних особистостей таких як Дантон і Робесп'єр, які мали певний вплив, а також голос серед народу вважали за краще мовчати.

Якобінці ж все ще залишалися більше духовною, моральною організацією і багато в чому не поділяли ідеї та припущення один одного, цей клуб чи скоріше партія в кожному регіоні вже республіканської Франції, де вона була автономною. Багато хто віддав перевагу заміні старих релігійних правил новим богам і створення інших божественних законів, так чи інакше заснованих на Біблії певною мірою. Так Робесп'єр з 1792 р. під час зборів якобінського клубу наголошував на важливості створення нової релігії під керівництвом «Вищої істоти», за що не раз отримував критику у свій бік і навіть вважали, що він втратив якусь розсудливість та зв'язок із реальністю через свої ідеї. 36

Подальші дії, що розгорталися протягом чотирьох місяців, думка багатьох у конвенті так і для якобінців була зайнята одним, викоріненням старої Франції. Для якобінського суспільства було дуже важливо розуміння завершення революції, адже саме собою воно стало емоцією і творилося в ім'я спочатку свободи, а пізніше за обставинами. Народ же творив ці безчинства, якраз через почуття, якими вони перестали керувати. Досить відомо, що після 2 вересня 1792 р. були неодноразово спроби від жирондиського клубу просунути будь-які пропозиції про суд над винними в цьому масовому злочині, але далі слів справа не пішла, це зрозуміло, нікому на той момент не хотілося стати новою, можливою жертвою народу, цією невтомною революційною стихією, яка готова була поглинути будь-кого на своєму шляху. Тому було вирішено більшістю в Конвенті промовчати цей інцидент і навіть піти на поступки щоб зберегти елементарно власне життя і становище, однак такі загравання призвели до того,

що ми знаємо зараз, як «великий терор» про походження якого окремо проаналізовано і так само появи численних революційних апаратів влади та законів, знамень з яких є «Закон про підозрілих», який незабаром буде розглянутий.

Якобінські кола займалися до початку вересня 1792 року лише ідеологічними практиками, тепер їм було потрібно вступити у брудні політичні ігри коїться з іншими клубами у Парижі щоб висунути свої ідеї та проекти, що вони хотіли втілити у життя. По всій країні навпаки проходила трохи інший стан справ, недарма вважається, що саме Париж є серцем і мозком від якого виходять всі імпульси і дії революції так у багатьох областях велася невтомна боротьба за зарахування нових членів, контроль над провінціями. [Dan Edelstein. с. 129]

На той час з листопада по грудень 1792 р. Конвент став розглядати справу над королем і не випадково, адже не без підтримки якобінців із союзом інших товариств в опозицію під назвою «монтаньяри» було вирішено направити сили на усунення проблеми, яка не давала спокою не тільки всім ненавиділим короля, але й самому народу. Швидше ця дія розпочати суд і була рішенням реакції на інцидент на початку вересня, можливо, це здається дивним, але разом з цим можливість завершення революції в такий спосіб була для них необхідністю, а можливо одним із її етапів.

Як самі якобінці ставилися до ідеї кровопролиття і самої смерті короля? На друге запитання відповідь напрошується само собою, видалення короля з революційного рівняння позбавляв усіх, хто бажав і дотримувався затятого консерватизму, символу всього «старого». Дилема на цю тему не виникала, тому що всі ті, хто бажав зберегти своє життя від кровожерливого натовпу, що чекала на їх вирішення і між страхом бути поваленими вже цього разу прихильниками французької корони. Ніщо інше, як іронія тут і не скажеш, кожен француз на той час був схильний до чутливості, яка брала вгору над усіма вільними людьми Франції. Сам собою суд мав виглядати, як довгоочікуване правомірність свого кроку в ім'я самої богині Свободи. Ніхто до січня 1793 р. зовсім не став відчувати будь-яку гуманність, милосердя до змученого Луї (XVI) Капета з його сім'єю.

Момент самої страти і нарешті, коли лезо гільйотини впало на голову колишнього короля-тирана, країна тріумфувала, ось тільки разом з цим багато проблем, які залишалися не наважилися самі собою зі смертю того, хто був проблемою. Незважаючи на те, що багато впливових фігур красномовно виступали на трибуні Конвенту. Приміром, Максиміліян Робесп'єр, 3 грудня 1792 року виступив із довгою промовою щодо повільності суду.

«Повалений король у Республіці корисний лише для двох цілей: або для порушення миру в державі та загрози свободі, або для підтвердження обох цих цілей одночасно... Луї був королем, і Республіка заснована: знаменитий питання, яке ви розглядаєте, вирішується одними лише цими словами... Луї засудив французький народ як бунтівний; щоб покарати це, він звернувся до зброї своїх товаришів-тиранів... тому Луї не можна судити; або він уже засуджений, або Республіка не виправдана.» [5. с.109-110]

Голод та війна з іноземними ворогами спонукали принаймні паризьких якобінців до рішучих дій. Новий, що почався, і зовсім невідомі на той момент 1793 р., а для революційного стилю новий рік республіки, що почався, ознаменував розбрату, разом зі створенням усіляких партійних і депутатських інтриг. Такою стала реальність молоді, тільки народилася республіки в якій якобінці намагалися зміцнитися, безумовно це був період встановлення довіри між народом і владою, але варто зазначити, що разом з цим та влада, обрана з волі з низів (тобто народу, що стала приймати самостійну дію і думка, на яку довелося рахуватися), так само ділилася на кілька окремих протидіючих сил. Ці сили боролися не лише за місце та вплив у Конвенті, а й у всій Франції. У своїй роботі Ден Еделстейн хоч і не підтримував теорію, яка вважалася і на його погляд прямою, марксистською методологією аналізу цього питання, що влада шля з «низів» і більшою мірою займала значну роль, але не заперечував того, що саме інцидент 2 вересня 1792 став спусковим гачком для введення інструментів жорсткого впливу і контролю над нею.

Як було раніше згадано, найвпливовіші якобінці давали найважливіші вказівки та дії в Парижі, оскільки саме там велася діяльність революції і була

якщо так можна сказати її мозком. Інші такі великі точки, як Марсель, Леон, інші місця переходили до різних рук партій від якобінців до жирондистів та інших. Боротьба за право бути почутими та уваги народу, натовпу, що хотіла йти, якщо не за лідером, то хоча б за довіреними особам, які могли б привести їх до благополучного життя, ще бажанішому майбутньому залишилося.

У березні 1793 року набрав чинності закон, який змінив концепцію у напрямку революції, а саме закон про «підозрілих» та встановлення закону про створення наглядових комітетів. З тієї самої пори починається зародження терору, яке хоч і почалося в Парижі, така думка поширилася наче шторм на тлі війни, що тривала, за існування із зовнішніми ворогами, так і з придушенням внутрішніх «шкідників», повстанням у Вандеї. Історики сходяться на схожості закону ведений у США, у жовтні 1775 р. про події з тими, хто потенційно загрожує колоніям під час війни за незалежність. Тому багато дослідників французької революції прив'язують той документ, як натхненника французького закону про переслідування зрадників. Крім цього цього ж місяця було започатковано революційний трибунал, який закріпив визначення в історіографії, як «двигун» спочатку революції, а потім як інструмент терору.

Так ще в самому Конвенті намічався великий розкол, де якобінці та кордельєри були проти жирондистів, які планували закінчити революційну невизначеність.

«Навіть цих заходів буде недостатньо для відновлення порядку та солідарності в Революції, якщо, відмовившись принаймні від цих фальшивих принципів необмеженої свободи думки та преси, не буде нещадно розправлятися з лиходіями, які служать контрреволюції голосом і пером. . Якщо свобода думки має бути необмеженою, то це служити вітчизні, а не знищувати її... Тому жодного милосердя платним наклепникам, які зводять наклепи на Революцію, які зневажають діяльність встановленої влади, вірної вітчизні, які спотворюють громадську думку. !... Навчіться тоді, нещадні есеїсти, що свобода не для ідіотів, не для насильників і не для злісних, а для добрих людей, які не хочуть нею зловживати. Можна з таким же успіхом вимагати волі як для злодіїв, що

ховаються в лісах, так і для ворогів вітчизни, що стоять на трибуні або сидять у мантиях. Тільки дурні і зрадники могли заперечувати ці істини». [5. с.196]

Так позначив становище життя республіки «друг народу», Жан-Поль Марат у червні 1793 р., що змусило найрадикальнішого титану, обожнюваного напівбога революції і чергову радикальну промову було повстання жирондистів. Не можна вважати, що непоступливість будь-якої зі сторін призвела до того, що багато членів влади почали замислюватися про встановлення терору, але з іншого боку вони й не противилися такій можливій ідеї, що до середини того ж року лише зміцнилася під час протиборства. З іншого боку, можна було б припустити, що Конвент так чи інакше ввів би і без політичних інтриг вирішальні заходи для встановлення порядку в країні.

Якобінці в багатьох питаннях і у своїй діяльності були, як і завжди вели скромно, збираючись у гостях і проводячи там душевні бесіди, проте чим далі проводилася політика з виявлення та знищення «зрадників» призвело до чищення не тільки у всій країні жаклівому, масовому практично ув'язнення у в'язниці, так само відбувалося в рядах якобінців. Виключаючи зі своїх рядів, як це сталося з жирондистами і пізніше з власними, вчорашніми союзниками-кордельєрами.

Утопія, те, що змушувало їх розширити свої наміри показати за допомогою мистецтва та громадської діяльності. Концепт егалітаризму, який був само собою шанований для них, для того багато в чому вони стали, використовуючи платформу новин. Багато журналістів того часу, такі як Луїза-Філісія де Карле Шодерло де Лакло, другий же проводив щоденне листування з членами суспільства щоб завжди бути в курсі всього, завдяки своїй публікаційній діяльності змогли привернути увагу до діяльності якобінців, яка була сказати успішною, навіть не Довгий час саме суспільство випускало власний журнал "de la Montadre". Яка випускалася якраз у період терору з 1793 по листопад 1794 року, продовжуючи у своїй займатися створенням символ свободи, можна побачити деяку ступінь схильність до театральності та її значенні. Разом з цим випускати свої сухі промови, щоб їх почув народ, при цьому хоча самі якобінці

були дуже проти своїх же безлічі слів, які вони показували у своїх словах, Робесп'єр же відкидав якийсь театральний метод привертання до себе уваги. Можна простежити за тим, у чому були сильні кожен із клубів, кордельєри – це гучні слово, які само собою будуть донесені до вух публіки, якобінці – це слово, література та символіка. 3

Ще одним діяльність суспільства який можна виділити на 1793, так це було не тільки момент переосмислення своїх дій, а й методів, розбещуючи свою філософію. Однією з таких дій є рішуче «мовне» чищення, як би дивно це не звучало. Вище було сказано, що якобінці не були радикальні і в чомусь трохи навіть маніакальними, вони зовсім не робили когось у новій Франції спочатку ворогами. З встановленням республіки, різні етичні меншості або різні діалекти, що перебували в країні, були зрівняні в правах, не було відмінностей між тими, хто говорив французькою або тими, хто злегка або дуже (за походженням або різні діалекти у Франції) відрізнявся від них. Навіть і так незважаючи на свою величезну ліберальність, якобінці хотіли об'єднати всіх під егідою однієї французької мови. Тут можна навіть вигадати жарт у бік так званого поширення вчення Руссо, ось тільки це показує їх інший бік, а саме, що вони стали схилити на шлях який самі коли засуджували і приглядали. Німці з Ельзасу та Лотарингії були вивезені до центральних районів щоб викоринити відмінності не зовсім таких як вони. Євреї також були піддані мовному перевихованню в Страсбурзі євреї були кардинально проти, а в місті Карпанте синагога була перетворена на храм «Розуму». 3

Мовна чистка була спробою знищити відмінності, вважаючи це певною можливістю встановлення гармонії. Без будь-яких суперечностей якобінців можна назвати одними з тих, затятими представниками здійснення програми створення благородного суспільства спочатку для у всій Франції, а потім і весь світ.

Надзвичайно добре нам показують випадки, що сталися у другій половині 1793 р., а саме не лише тяжка війна з Англією, Пруссією та Іспанією, а й придушення Вандеї та коротке, невдале повстання жирондистів. Центри

повстання в Леоні та Марселі переважно призвели до повного знищення давнього першого міста, адже саме там був убитий мученик Шальє, це місце зрадило цінності клубу, і воно має бути знищене. Жахливим були справи, пов'язані з правосуддям над народом, одним із таких жахливих випадків було в Нанті, знамените утоплення чи «весілля» в Нанті через те, що нещасних чоловіків та жінок топили разом, як пару. Одним із відомих «женців» на той час можна виділити Жана-Батиста Карр'є, який керував усіма процесами і був керівником званої «роти Марат», яка взяла собі таку назву на честь цього яacobінця після смерті від рук Шарлоти Корде, яку прозвали тодішнім «Брутом» у плоті.

Неможливо досить коротко описати масштаби судових розглядів, однак, як зауважила французька історикиня Софії Ванич у своїй книзі «На захист терору» позначила, що режим проводив за своєю аналогією масові репресії над власним народом як справжня авторитарна держава, що проводила навіть справжній геноцид. У чомусь і справді схоже і з іншою, жорстокою авторитарною державою, що утворилася на карті світу на початку ХХ століття. Навіть так наголошуючи на необхідності такого процесу, виходячи не тільки від тогочасної обстановки війни, що розгортаються різних подій, але підкреслюючи найголовнішу, які багато істориків взяли однією з головних складових, а саме сприйняття народу або більш відоме її визначення, яке використовується - це «чутливість» народу до чогось на той момент. Надалі воно перевернулося, ставши інструментом, який зіграв злий жарт над титанами революції яких любили, обожнювали і навіть обожнювали, як посланців з вище. 43

Перш ніж приступити до кривавого періоду революції разом з її страшним початком 1794, необхідно проаналізувати боротьбу вже цього разу зі своїми власними союзниками. На погляд яacobінців кордельєри мали Дантона з його неприборканою енергією та майстерністю заглушити всіх. Хоча буде окремо проаналізовано саме питання монтаньярського союзу проти жирондистів та інших, можна побачити, що такі союзники з яacobінцями такі як Дантон і Демулен були у перший інструмент досягнення необхідних цілей, саме контролю над

народом. Створення революційного трибуналу, Комітету громадської безпеки було створено саме через ініціативу та підтримку союзу яacobінців та кордельєрів. Про що буде згадано у наступному розділі.

1.3. Яacobінці під час терору (перша половина 1794 р.). Минулий перший рік республіки ознаменував швидше подальшу роздробленість самої республіки. Яacobінці на цей момент змінили своє мислення, з перерахованих раніше причин і подій, а також запровадження нових, суперечливих законів, що призвели до репресій. Крім цього, викорінення зрадників країни в нелегкий час для їхньої батьківщини сталося не тільки стратою жирондистів та інших «підозрілих», наприкінці 1793 року відбулася боротьба в самому монтаньярському союзі, війна вже між тими, хто найгучніше перебивав голос розуму, який іноді міг звучати під склепіннями Конвенту.

Яacobінці пішли за своїм ватажком, що залишився живим від великої трійці яacobінства (мається на увазі Марата, Робесп'єра і Мірабо), залишився лише пророк Робесп'єр з праведним своїм учнем Сен-Жустом. Не можна буде стверджувати з упевненості, що так званий тріумвірат, який став набувати обрисів разом з терором головної сили, вина якої так часто лягатиме на них. Варто тут навести спогади генерала Марі Тюрро про Вандейську війну:

«Уряд, який оскаржував декрети Конвенту, мовчазно не схвалюючи будь-які компроміси, не залишав жодних сумнівів у своїй рішучості викорінювати всі сліди змови на Заході вогнем і залізом, продовжуючи війну на смерть. Хоча уряд не пропонував планів чи ради, яких я неодноразово вимагав, він санкціонував усі мої дії, які також були схвалені представниками армії.» [8. с.221]

Можна зазначити, як за спогадами генерала, незважаючи на відмову на якісь поступки, перемовини з повстанцями, але разом з цим яacobінський Комітет громадянського порятунку не дає жодних розпоряджень, тому генерал радиться з найближчими представниками влади, які мали бути як наглядачами щоб розпорядження влади. з Парижа було виконано. Тобто, як до Термідоріанського

перевороту, що після встановлення Директорії, система ще продовжувала працювати у схожому руслі, навіть після смерті Робесп'єра та його прихильників.

Відносини якобінців до терору та його встановлення не підлягає сумніву, це безперечний факт, що сталася даність. Безперечно відповідь у душі патріотичного якобінця «в ім'я порятунку батьківщини» могла б дати нам поверхневу відповідь і проаналізована раніше мораль цього суспільства могло дати нам відповідь. При цьому відійшовши з філософської точки зору дій радикальних членів цього суспільства, ми побачимо квінтесенцію страху та зацікавленості у тому, що відбувається з народом загалом. В історіографії та аналізі цього періоду є спірним, загалом склавши три головні думки. Перше бачення-це є виправдання режиму, постачаючи як докази обставин, що змусило запровадити терор. Друга думка- це осуд дій, зовсім відмовляючись приймати насильства над своїм народом навіть з метою добродесного відновлення порядку в країні. Третя - це не що інше як нейтральна позиція, вона не засуджує і не виправдовує терор. У центрі бачення аналізу лежить саме обставини, що влада була ініціатором і за сумісництвом жертвою страху перед революційним натовпом. Бути за іронією долі поваленим урядом після короля нікому не хотілося. Початок ж зародження такої програми (терору) дослідники зводиться до двох подій, а саме розстріл на Марсовому полі, 17 липня 1791, другий більш популярна Вереснева різанина, 2 вересня 1792 привели до одного спільного знаменника,

Британський історик, Саймон Шама неодноразово стверджував і засуджував сам терор, у чомусь можна з упевненістю заявити, що він сходяться на думці зі своєю французькою колегою Софі Ванич у тому, що терор умовно дав можливо прабатько таборів для «ворогів», що стали використовувати державою вже східної Європи на ХХ століття. Однак на цьому точки зору Шама закінчуються, він стверджує, що тоталітарна система, будь вона встановлена з благородною метою не має зовсім ніяких виправдань, адже за нею слідує переслідування незгодних, масові репресії та масові страти.

Величезною ж протилежністю думці Саймона Шама і на підтримку Софі Ванич виступає словенський філософ Славој Жижек прихильник соціалізму, який, як і французька історикиня, виправдовує терор. Засіб встановлення порядку, то скільки яacobінський Конвент та інших структур, керованих комітетом на чолі, якого стояв Робесп'єр. Якщо підбивати підсумок його (С. Жижек) міркування, яacobінці і режим терору не що інше як вибір боротьби, а що стоїть вище самого прийнятого рішення-це сама можливість і право прийняти вибір саме це і зробили яacobінці, не бажаючи здаватися.

У жовтні 1793 р. Сен-Жуст виступив у Конвенті з цікавою, проте довгою промовою, сама собою не без дозволу на те Робесп'єра, який вже очолював Комітет громадського порятунку. Здебільшого ці слова були спрямовані вкотре на владу і представників Конвенту та їхніх представників, то наскільки радикальними необхідно бути в тяжкий час для їхньої батьківщини, а так жорстоко розправляти до тих, хто не дай бог правим і навіть поміркованим. Ця мова не була останньою для 1793 року, проте нам варто звернути увагу на те з якою запопадливістю, було звернено увагу на чергове пробудження віри в дії уряду.

«Револуція- це війна, яку веде свобода проти її ворогів, але Конституція- це режим переможної та мирної свободи... Вона не підпорядковується постійним законам, оскільки обставини, за яких вона панує,- це буря, яка змінюється щомиті. Цей уряд зобов'язаний безперервно відкривати нові джерела енергії, щоб протистояти швидко мінливій небезпеці. Відповідно до конституційного правління, достатньо захистити людину від посягань державної влади.» [4. с.62-63]

Критика і пріоритети про благо і захист як ніколи більше з 1794 р., що почалися, частіше вживатися слова, які можна інтерпретувати так в очах бачення яacobінця, особливо паризького: «це зроблено в ім'я ...», а потім тільки згадується слово свобода, заради батьківщини, країни, народу та багато чого іншого. Релігія якої дотримувалася була схожа на концепцію страченого Шометта «культ

Розуму», який у їхній інтерпретації став як культ «Вищої Істоти», не згадуючи слово Бог чи подібні ярлики на вищих божеств, надаючи якісь форми.

Якобінська влада, що зміцнювалася з кожним наближенням 1794 р. залишкове їхнє панування в країні стало після боротьби з кордельєрами і смертю Дантона і близького друга «пророка» Робесп'єра, Каміля Демулена, жахливою можна вважати таку ж долю та їхніх сімей, що випало на їх долю після ураження. Тут постає питання, яке завжди виникає і звертається в бік захисників погляду необхідності терору або що він є як данність і його необхідно прийняти. Так ось, питання виникає в тому, чи «гідні всі були смерті?». У плані зрадити суду жирондистів, а пізніше підозрілих і потім своїх учорашніх союзників. Чи є бажана, побудована республіка, демократія про яку мріяв кожен тоді француз, незабаром ставши рівним громадянином, громадянкою в суспільстві?

Досить багато питань можна поставити та відповісти їх у обвинувальній формі, засуджуючи режим чи навпаки виправдовуючи його. Точного, правильного рішення зрозуміти істину тогочасної ситуації, що склався, просто немає. Перша половина 1794 р. стало періодом ув'язнення, так само і частих страт. Все робилося в ім'я свободи, так можна почути відповідь на численні безчинства, в ім'я якої вони відбувалися. Крім розправи над «зрадниками» і тими, хто не був схожий на них (якобинців) у політичному плані, чекала доля приречених, що потрапили в немилість. Не дивлячись на війну з іноземними військами, республіканська Франція все ще продовжувала існувати, показавши відсіч, проте проблеми голоду і проблем із забезпеченням продовольства армії так і не були вирішені. Згодом лише загострившись як ніколи, запроваджений закон про максимум ще в травні 1793 р. був тоді спірним навіть самих якобінців, але завдяки йому вдалося вирівняти торговців у цінах продукти і головне хліб. Вважати відразу цей закон, як одного з етапів становлення рівноправності точно не можна, швидше за мірою необхідності врегулювання цін і не давати автономію продавцям на продаж товарів. Надалі цей закон був суперечливий за своєю ефективності, але для нас необхідно підкреслити, що якобінська влада вірила і продовжувала підтримувати цей закон за час свого управління в 1794 р.,

а найголовніше кожен, хто порушить закон, буде відразу ж арештований і відправлений на гільйотину з іншого ж могли відразу автоматично записати до списку «підозрілих».

У такі випадки в наших очах не можна притягувати якобінців до відповідальності, різні спекуляції ставали нормою і вкидали країну в економічний колапс, у якій вона й так була в одній голій. Їй треба було диво, і якобінці як могли намагалися дати надію, порядок. Дуже важко вважати, що до засудження представників якобінського клубу можна вважати суд та розправи над порушниками законів, які самі спричинили гнів.

Найжахливішим, що вже могло бути відзначено печаткою «підозрілого», означало лише одне, що холодне лезо вже нависло над головою. Навіть так, опинившись ув'язнений, все одно був не в безпеці, адже навіть там немає якоїсь безпеки чи спокою, що твоя доля не окотиться ще жахливішою. Насправді навіть у в'язницях Франції діяв шпигунство, ті хто вважав, що навіть там не буде безпечно знаючи, що в цьому місці їхня доля може бути вирішена у двох, можливих випадках або довічне ув'язнення, або гільйотина. Масштаб недовіри до всього розрісся настільки, що в найменших навіть найтемніших і приречених на смерть куточках країни не було спокійно.

Все це добре підкреслює промову чергового Сен-Жуста, 26 лютого 1794, де порушує тему суддів і загального, національного блага і керуватися не власними амбіціями, а черговими, властивими для якобінського клубу моральними правилами:

«Я не хочу розглядати ці запитання перед вами, ніби я був прокурором чи захисником, або як ніби ви були суддями; тому що затримання пов'язані не з судовими відносинами, а з безпекою людей і уряду... Правосуддя необхідне, але правосуддя, яке базується на громадських, а не на приватних інтересах.» [8. с.259]

Варто тут відзначити, хоча ця тема ще торкнеться в аналізі особистості Робесп'єра, саме розуміння якобінців з 1793 по 1794 р. саме стан Франції, яке можна практично охарактеризувати однією, невеликою пропозицією: єдине і

неподільне. Для них було неможливо прийняти іншу філософію, таких як жирондистський зір федералістського штибу, поняття устрою країни в їх (якобінців) бачення країна не може стати федералістською, як Америка, хоча вони брали з неї приклад. Швидше їм зіграв протиборчий їх філософії та програмі чинник народного розкладання і нестабільності, який як вони вважали був потрібний у зціленні, від різних хвороб як релігії, забобонів предків і зрадниках батьківщини. Це і зумовило якесь загострення в розумі якобінства, принаймні у тих, хто реально пішов у бік рішучих заходів, які за іронією долі стали жертвами системи, яка не витримала своїх власних творців, поглинула їх революційним натовпом, обожнювала їх, а потім безжально ненавидима. Звинувачуючи всіх своїх шляхетних захисників у всіх бідах та вбивствах.

Не мало важливим було слово Робесп'єра, яка найбільше була сповнена манерного символізму, піднесення благородного патріотизму, що було вимовлено 5 лютого 1794 р. Сама по собі промова є лякаючою, якщо не похмурою для сучасників того часу, 4 сторінки тексту, які були присвячені паралельно двом темам одночасно, як спроба надихнути Конвент та революційну владу на дії, рішучість, відданість і при цьому налякати жахливими словами. Введення "крайніх" заходів безпеки для країни та народу вільної Франції. Це була мова вкрай значущою на той час і залишається зараз предметом величезної дискусії між дослідниками різних точок зору, згаданих вище.

«Настав час чітко визначити кінець революції та час, коли ми маємо намір це усвідомити; настав час дати звіт про себе, про перешкоди, з якими ми стикаємося, і про те, як ми збираємося їх подолати... Давайте витягнемо з усього цього велику істину: характер народного уряду полягає в тому, щоб мати довіру до людей і бути строгим до себе... Якщо мотиваційною силою народного уряду в мирний час є чеснота, мотиваційною силою народного уряду в революції є як чеснота, так і терор: чеснота, без якої терор є згубним; терор, без якого чеснота безсила. Терор- це не що інше, як швидке, суворе, непохитне правосуддя; терор, таким чином, походить від чесноти; це не стільки конкретна максима, скільки

наслідок загального принципу демократії, застосованого до найнагальніших потреб вітчизни.» [8. с.255-257]

Без зайвих пояснень можна зрозуміти, який резонанс отримав цей виступ із вуст самого ватажка якобінства, який оголосив період терору «офіційно». Терор у філософському баченні, як можна зрозуміти з промов і результатів дослідників був мовою якобінства на той момент «порятунком» батьківщини, а виступ Робесп'єра та Сен-Жуста лише зміцнили рішення республіки піти на це вирішальний крок. Роль надалі якобінство яро займало безжальну позицію до зрадників і поміркованих, але до таких людей як військовополоненим британцям вона ставилася негативно і навіть хотіли стратити кількох солдатів у 1793 р., але до 1794 р. Конвент виявив м'якість, і солдати ворога революції могли врятуватися склавши зброю добровільно, отримавши лише ув'язнення. Крім цього якобінці всієї Франції, у кожному її куточку займалися благодійністю та збором коштів на потреби своєї армії, що бідувала без запасів провізії та провіанту, нестачі спорядження.

При цьому вийшла нова постать з якобінського оточення, а саме Жорж Кутон. Ця особистість заслуговує на окремий аналіз і поминання, яка заслуговує на окрему згадку та аналіз вкладу в революцію, але для нас зараз необхідно відповісти, яку роль він зіграв у 1794 р. Кутону була дана роль руйнівника Леона, адже після повстання жирондистів, місто впало в немилість Конвенту. Тому як покарання історичний центр міста був безжально знищений. Терор, що відбувається, був пов'язаний і залишається не випадково, оскільки саме з його ім'ям пов'язаний закон, який так змінює систему суду над підозрюваними, а саме закон 22 преріаля II року (10 червня 1794 р.). Ці 20 пунктів мали полегшити систему, завантаженість на апарат закону, прискоривши і спростивши цим систему страт для терору. Коротко можна сказати, що закон розширював категорії злочинів, вироком яких було б винесено смертну кару. У період з червня по липень 1794 померло "1515" [8. с. 243] чоловік, це тільки в Парижі та його околицях за той час.

Сам по собі Кутон відзначається в історіографії одним із представників «тріумвірату» у комітеті громадської безпеки та комітеті громадського порятунку, за якими він був призначений виставити з пропозицію 22 преріалю до Конвенту, проте вкотре ця ідея від самих комітетів, які за фактом керувалися якобінцями та самим Кутоном, рішення було й так ухвалено. Як було згадано якобінці шанувалися законність дій, у такий спосіб вони просунули рішення, і потім вбили короля «тиранів», запровадили комітети, революційний суд, наглядовий комітет. Всі ці події були спрямовані лише зміцнення революційної влади, а й можливість показати законність дій, тобто можна назвати це зрозумілий закон «легітимності» республіканського штибу, звісно ж. Тобто зміни у законі та судовій системі спрощувалась і показувала дії та рішення влади законною. Підсумувати можна, що закон 22 преріалю так само давала можливість контролювати революційний народ, який одночасно з цим продовжував пробуджувати більше в нації кровожерливість, та й у принципі спотворений якобінський режим хотів встановити власне управління країною. Роль самого Конвенту в цей період став швидше церемоніальною функцією народного вибору представника. Реальна влада ж належала до рук якобінського, двох комітетів.

Навіть так режим отримав мовчазне несхвалення, навіть не тільки інші клуби, що тремтіли під страхом смерті, а й саме якобінське суспільство. Все завдяки тому, що якобінство, як було сказано вище, почало чистку навіть у своїх власних рядах, зробивши кожен куточок Франції не безпечним. Багато хто виступив проти режиму Робесп'єра, Сен-Жуста і комітетів під їхнім керівництвом чекали свого часу щоб виступити. Це сталося 9 термідора II року (27 липня 1794 року), повсталий Конвент проти Паризької комуни зважилася на так званих «зрадників», після якої прийшов кінець режиму «чесного терору» і стратою Робесп'єра, а також низки інших депутатів, що були разом з ним. Саме повстання було створене якобінцями котрі тремтіли від страху.

Цікавим для нас є момент, про який варто затриматись та завершити розділ. Точніше про тих, хто пішов на волю своїх ватажків. Так якобінець Жан Тал'єн виступив з промовою, яка містила таке:

«Уряд знову працює; кожна частина державного управління, що контролюється більш активно, нарешті відпливе державний корабель, який так довго кидали фракції... Єдиний уряд, який може завершити та гарантувати Революцію, це той, який здатний зробити так, щоб Революцію любили, і вселити страх у тих, хто це зраджує.» [8. с. 264-265]

Суперечливі слова засудження та бажання продовжити правити Конвенту жорсткою рукою більше показувала двоособливість якобінської системи, яка вкоренилася в їхніх представниках. Навіть той час, який все ще існував Конвент до утворення Директорії, продовжувала жити революційне життя тим темпом, до якого вона звикла за ті півтора роки (з 1793 по 1794 р.). Безславне завершення лише сповільнило страти і з утворенням Директорії завершувала якобінське домінування у Франції, а їх вплив потрохи спадав нанівець.

Розділ 2

МОНТАНЬЯРИ: СОЮЗ ПРОТИ ЗРАДНИКІВ

2.1. Політичний блок «Гора». Мало хто міг би пояснити союз двох партій, які спраги по-своєму привнести щось нове в республіку, що тільки зароджується. Ось тільки навіть у благих намірах можна простежити злі наміри, які лбратілі в результаті не просту до розколу у відносинах між союзниками, а й призвела до смерті багатьох людей, з якими якобінці співпрацювали. Разом з цим ми бачимо не лише боротьбу за республіку в Європі, а й дике суперництво, яке є характерною рисою для людської природи.

Монтаньяри або ще як її ще назвали Гора через вершину, тобто впливові представники клубів, що засідали на верхніх рядах. Варто зазначити, що як ми бачимо, сучасники того часу самі добре розуміли і зазначали, що їхня країна, влада розділена і роз'єднана політичними клубами (по суті партіями на сучасний зразок). Період з кінця 1792 по середину 1794 р., коли відбулося повалення верхівки якобницького клубу, можна орхарактеризувати, як період внутрішньої політичної нестабільності в плані суперництва між політичними діятелями і клубами. Ватажками такого союзу стали Робесп'єр, Марат і Дантон, не дивлячись на те, що вони були абсолютно різними за своїми поглядами та розумінням майбутнього на республіку, а не протсе тимчасове злиття в єдиний клуб, як це написав Ноах Шустерман. Сам Конвент хоч і складався з одних лише республіканців (опозиція короля), проте тепер вони теж розоцини, праві-жирондисти, ліві-якраз таки являють собою монтаньяр.Що ж до якобінської погляду, можна назвати їх зацікавлення хоча б сильно послабити вплив Жиронды, а то й знищення їхнього головного противника з баченню революції та його встановлення ідеї федеративної Франції. Другим не більш важливим фактором ще зіграло чисельність якобінців і кордельєрів, які стали за своєю чисельністю домінуючим блоком у конвенті проти жирондистів. А сам союз було створено 1791 р. ще період Законодавчих зборів, примітно те що «союз». Третім чинником є прихильність і довіри народу. Саме завдяки їм після вересневого

інциденту 1792 р. багато вбивць і винуватців залишилися безкарними. Яке надалі зіграв чинник кризи влади, тобто використання настрою народу завдяки пущеним серед натовпу чуткам можна було призвести до арештів або бунту у бік ворогів якоїсь із сторін.

Для перечилених ватажків монтаньяр було важливо зберегти прихильність революційного натовпу і швидше за все знаючи, що їхнє замішання або початок судових розглядів з винуватцями могло б призвести, якщо не до конфлікту, що було б скоріше м'яким варіантом розвитку таких подій чи смертю молодого уряду революційної Франції. Тому скоріше бездіяльність у такий момент було рішенням, що походила з почуття самозбереження та само собою утримання власної влади. Незважаючи на численні етапи противників (жирондистів) покарати винних або створити війса, які тримали б під контролем міські комуни та районів країни від повторення цього інциденту. 39

Досить сказати, що кожна дія якобінців та кордельєрів викликала опір з боку жирондистів. Одне лише питання проведення розслідування за вчинене народом Франції 2 вересня 1793 р. велося аж три місяці, які призвели ні до чого. Принаймні можна сказати, що за той час боротьба Жирони і Гори призводила до того, що багато їхніх представників піддавали один одному в кливеті, а навіть під час свого виступу в Конвенті «докази» вини та бажання встановити диктатуру. Такими більшою мірою були дії жирондистів у бік таких людей, як Дантон, Робесп'єр та Мара. Такі жирондисти, як Ролан і Луве, часто на них нападали, звинувачуючи в заутримуванні влади, навіть у встановленні диктатури. 3

Такою ситуацією повторилася і пізніше, вже у першій половині 1794 р., коли монтаньярський союз розпався, а якобінці були домінуючими їх «вороги» разом із колишніми тоді союзниками звинувачували новий склад Робесп'єра, Сен-Жуста і Кутона в Треумвирате. Найцікавішим ставати факт у якому внутрішні відносини між особистостями Гори, саме співробітництво між Дантомном і Робесп'єром. Крапки дотику цих двох титанів. Можна назвати Робесп'єра якимось «раціональним» голосом розуму революції, не беручи

особисті мотиви особистості продовжувати революцію, а Дантона, як нестримний «голос», що заглушає всіх інших, надихає і патріотичний. Для більшого розуміння цього союзу двох клубів, необхідно подивитися детально проаналізувати особистостей вкрай двозначного монтаньярського клубу.

На момент початку 1793 р. вже після смерті короля починається не найсприятливіший момент для республіки, адже сталася облога Маастріхта і величезна військова ескалація у вигляді Британії, Пруссії, практично величезних Європейських держав налякало Конвент. Можна сказати, що ці дві особи начебто доповнювали один одного в цей складний і суперечливий період. Тим більше під час цього самого союзу були засновані «інструменти» терору.

Саме Дантон виступив на трибуні Конвенту з короткою, але, як завжди гучною промовою, в березні 1793 р. В ній він пропонує встановити революційний вимогу та натякає на межі повноважень терору:

«Вороги свободи здіймають нахабні брови; скрізь замішані, скрізь провокатори... У цьому питанні благо народу вимагає великих заходів, жажливих заходів. Я не бачу взаємної основи між звичайними формами правосуддя та революційним трибуналом... Тому я пропоную, щоб революційний трибунал був організований до того, як ми припинимо роботу, щоб виконавча влада, у новій організації, отримала всі засоби дії та енергії, які йому потрібні. Я не прошу щось дезорганізувати, я прошу лише меліоративні заходи.» [1 с. 46-49]

Неймовірно благородні промови і саме головне в стилі, немов громовержця Дантона, який встановив не просто революційний час для Франції, але зробив це разом зі своїми неоднозначними союзниками Мратом і Робесп'єром. Якщо говорити про Дантона в цій картині встановлення терору у Франції, то бачимо людину, яка зазвичай наприкінці 1792 р. вірила в силу своєї нової батьківщини, надихаючи і одночасно заспокоюючи її. Він воював у Голландії, був міністром і мав величезний вплив на владу в Конвенті, а також популярність в народі, не дивлячись на чутки та хабарі. Разом з цим він відрізнявся від радикальних лівих, якими є Робесп'єр і Марат, тут він помірніший, не радикальніший, як це може здатися. Більше схиляючись до ідеї

завершення революції, оскільки король був повалений і страчений 21 січня 1793 р., все рухалося у цьому напрямі, але якобінці бажали продовження, вважаючи, як можемо заявити впевнено через становище країни. Вважаючи, що країна немов усіяна зрадниками тому революція неспроможна завершитися. Особистість Дантона у співпраці з якобінцями благополучно дозволило закріпитися режиму, встановивши різні «інструменти», які почали керуватися безпосередньо під управлінням комітетів, після його відставки Дантона, самими Робесп'єром і Сен-Жустом. Особиста поміркованість Дантона, бажання завершити революцію після перемоги над Вальмі отримало опір від «пророка», «непідкупного» глави якобінців у Парижі. Можна наперед відзначити, що саме наприкінці 1793 р. під час його повернення очолив поміркованих, що залишилися, в Конвенті. Ставши радше опозицією якобінської влади.

Ще однією цікавою персоналією в монтаньярському союзі є Марат. Ця особистість є не просто радикальною, дикою за своєю натурою та поведінкою, як ватажок «черні». Він визначається в революційному житті наче буря. З трибуни він завжди вигукує слова, що почує натовп, який слухає збудження. Без сумніву ця людина так само мала великий вплив на натовп, що і Дантон, але Марат найчастіше вкидав її (народ) у величезний дисонанс, розповсюджуючи кровожерливість. Мало того, він мав величезний міський вплив, котра відома як Паризька комуна, будучи підконтрольною йому він став дуже впливовою політичною фігурою.

Однією з таких промов було випущено в його власному журналі, яка мало назву «Друг народу», від 23 червня 1793 р. На той момет на всю йшла і громадянська війна не тільки у Вандеї, але і з невдалим повстанням жирондистів. Тоді ставало зрозуміла суть звернення Марата до читача та за сумісництвом громадянина своєї країни.

«Якщо свобода поглядів має бути необмеженою, то це служити вітчизні, а не знищувати її. Усе, що сприяє добру, має бути законним, усе, що сприяє злу, не повинно бути законним: патріотична партія повинна знищити ворожу фракцію або бути знищеною. Тому ніякого милосердя платним наклепникам, які

зводять наклепи на революцію, зневажають діяльність вірних вітчизні встановлених властей, перекручують громадську думку! Нехай їхні преси будуть зламані, і нехай вони будуть замкнені у в'язниці.» [8. с. 196]

Також хотілося б торкнутися насамкінець «феномен» Марата, який би не була гучна критика у бік цього твердження, але варто визнати, що сучасник може зіткнутися з ним. Вся справа в тому не лише в його знаменитій діяльності, а й трагічній смерті від Шарлоти Корде, посланої жирондистами. Саме романтизація мучини привернула якобінців і зробила його особистість після смерті в якийсь культ пропанди. Певною мірою навіть Мірабо мав якийсь культ, який не проіснував довго через зв'язок з королем, що розкрився. Проте вплив Марата став як, як творця революції, а й виступає як пропанди. Створена рота на його честь, яка бешкетувала у Фарнції і влаштувала знамените «утоплення в Нанті», так само була частина пропандиської машини, збудована якобінським клубом для утрясіння та контролю. Хоча в сьогodнішній історіографії можна було б виділити цей «феномен», який переріс не тільки в особистість, яка мала одне ім'я, а скоріше вже трьох, згаданих раніше людей, чиї прізвища не можуть не асоціюватися з французькою революцією. Можна сказати, нових богів Олімпу в Конвенті, які порадили саме обставини, що вводять у гарячі суперечки на рахунок, що таке терор і чи необхідний він був.

Однією із знаменитих справ монтаньяр та чию провину зараховують найбільше відповідальність за судовий процес та страту корля. Можна зрозуміти, що ця дія з боку Конвенту, як розправа із символом тиранії «старого режиму», проте тут ховається ще один важливий мотив, а саме відповідь влади народу, що відбулася 2 вересня 1792 р.і разом з цим голод, війну та повстання, які влаштовують роялісти з їхніми посібниками. З погляду жирондистів-весь судовий процес повинен був проходити в рамках «законності» в очах громадськості, а головне в очах народу, який бажав смерті Луї XVI. Можливо, вони бажали підняти свій авторитет і підтримку серед народу завдяки активній діяльності. Для монтаньяр було зовсім протилежним погляду на цей процес, вони поклалися на настрій натовпу, важливим було так само показати, що влада

Конвенту радикальна і рішуча у своїх діях. Суд над королем був заявою до якого політичного політичного курсу вони рухатимуться. З того моменту програвшим, не тільки таким як роялістам, жирондисти і в результаті союзники кордельєри стануть жертвою, створеної ним разом з якобінцями машину, що відзначало всіх «підозрілими», адже зерна сумніви вже були посаджені зі смертю короля, які вирости в середині 1793 року. , що незабаром воно переросло в тотальну параною, що стало частиною добродесного терору. Ноах Шустерман стверджував, що звання «друга народу» або «представника народу» міг називатися лише той, хто міг вселити надію навіть якщо вона була спотвореною та двозначною. 39

Сітстема союзу опозиційного блоку двох клубів порадило терор, ось тільки з приходом Робесп'єра, як голова комітетів громадського порятунку та громадської безпеки вона рересувала з новою формою і вплив відставки Дантона 20 вересня 1793 р. від влади вплинув на укріплення саме якобінської влади. До всього можна відзначити, що саме в цей час так само на пропозицію якобінської сторони починається пошук «нової» віри, який Робесп'єр неодноразово просував розробку релігії на заміну «культу Розуму» Шометта. По суті, саме неминуче зіткнення поглядів між цими двома особистостями було неминуче.

2.2. Розвал союзу Монтаньяр. Поява Дантона знову на політичне життя Конвенту, але цього разу у владі починається очевидна, у листопаді 1793 боротьба між якобінцями і кордельєрами. Невід'ємним було для двох комітетів кероване Робесп'єром та його близьким оточенням. На користь цих двох сторін зіткнулися між собою. Осць тільки Робесп'єр спочатку було важливо зберегти революцію, як спосіб досягнення який треба зберегти, вороги ж були помірні, ті хто хоче завершити її і тими, хто сильно рветься вперед. Саме тому один із серйозних супротивників цих двох напівбогів революції був Жак Ебер який рвався до самого оновлення революції і навіть нахабно оголосив себе «приймачем» мученика Марата та Паризької комуни. 13 березня 1794 р. він був заарештований і геліятинований, який був очевидною загрозою, якщо не для

першого (Дантона), то для другого (Робесп'єра). Тут нам необхідно розуміти, що якесь возз'єднання цих двох осіб проти загального, «нового ворога». Це є дивним випадком останнього об'єднання, поясненням цього моменту є версія, що сам Робесп'єр боявся розправитися самостійно з Ебером. Тому нічого іншого не залишалось в нього, як узяти і знову поєднатися з явним противником Дантоном. Сам громовержець Дантон швидше за все міг оцінити ситуацію і хто такий Робесп'єр насправді лише тоді, коли для влади якобінської диктатури нічого не загрозувала. Крім цього якобінський комітет сам піддав членів кордельєрів жорстким репресіям, багато наближених Дантона, коли той був у відставці і перебував в Арсі, були або гільятиновані, або перебували у в'язниці. 28

Сподіваючись зберегти, хоч якусь стабільністю під час війни, але не тільки це рухало депутатами, а можливість керувати цією революційною стихією через судовий апарат, який був би дуже легальним і був разом із цим стримувачем цієї сили. Хоч він і постає перед глядачами, як жорсткий двигун терору, проте він був і довгоочікуваною відповіддю на вересневу різанину та запобігання таким кровожерливим діям з боку народу. Крім цього, можна чітко зрозуміти якусь нову угоду між народом і владою для регулювання різних ситуацій (на кшталт вересневого інциденту або подібну дію недовіри), хоч це й було зроблено для безпеки та благополуччя двох невід'ємних один від одного сторін, для другої це було питання виживання. Можливо, сама влада хотіла дати довгоочікуване переконання для нації того, що навіть така плачевна ситуація, як зовнішня, так і внутрішня війна повністю під контролем. Наступним аспектом, окрім надійності урядового апарату, була справедливість, у якій повинен був нести судові зобов'язання. Дати народу суттєвий доказ цього мною раніше аргументу про надійність самої влади та їхню законодавчу, і виконавчу програму. У свою чергу, більшою мірою нація бачила справедливість і помсту шляхом пролитої крові, викликаній масовою війною Першої коаліції. Сама ж ситуація в душі громадян Франції у своїй більшості викликала первісний страх, а Конвент наоборот бажав і продовжував звертаючись до бурхливого, фактично неконтрольованого гніву, та спрямовувати його на тих, кого вони вкажуть.

Одним з найбільших звершень, які могли б надати заключний пазл діяльності цієї особи, як політика було скасування рабства в колоніях Франції, цей вчинок був не тільки показує саму прогресивність і силу Дантона навіть поза комітетами та іншими установами. У цьому вся можна простежити зовнішньополітичний хід, спрямований Британію з її заморськими територіями для ослаблення однієї з головних ворогів за вільну Французьку республіку.

Проте він добре бачив, що чітко збудована машина дала збій, завдяки баченню утопіста, якого зовсім не розумів і можливо не сприймав серйозно Данот. Тільки в якості порожньої балаканини яка відбувалася в Конвенті не могла врятувати революцію або змінити стан справ на рахунок терору. Тому все, що він міг зараз зробити, - це спробувати розігнати і знищити якобінську верхівку і стати на захист пригноблених. Хоча за сумісництвом він сам не сильно прагнув бути рятівником для всіх, у чомусь це навіть зазнало йому цього розуміння. 28

У січні 1794 р. Дантон виступає з промовою в Конвенті, де чітко намагається пояснити і довести, що влада відклалася від курсу і цілі заради якої були створені комітети і революційний трибунал були протидії федералізму, а також ворогам.

«Ніхто не просив революційних комітетів більше, ніж я, вони були створені за моєю пропозицією. Ви хотіли створити свого роду патріотичну диктатуру громадян, найбільш відданих свободі, над тими громадянами, які підозрювали себе... Комітети були створені, коли федералізм брав верх... Якщо ми зробимо занадто багато для справедливості, ми можемо віддати себе поміркування та озброєння наших ворогів. Правосуддя має бути здійснене таким чином, щоб воно не послабило суворість наших заходів.» [8. с.239]

Досить важко говорити, чи залишився він прихильником революції, як це належить по одній теорії, чи все ж таки вже намагався розпочати програму згортання безчинства, який влаштував його приймач і колишній союзник у комітетах Робесп'єр. Варто зазначити, що з його поверненням не перезберуть в обидва комітети і не роблять знову стати міністром юстицій, однак навіть він

рветься в бій з якобінцями. Найцікавішим моментом є те, що хоч і сказана з величезною рішучістю своїх дій і вчинків заради революції. Разом з цим Дантон виступив проти якобінця задля того, щоб розігнати натовп, який в його очах найбільше заважали піти революції її природним шляхом. Тобто можна з упевненістю говорити, що сам Дантон у цьому політичному баченні був прагматиком і не більше того, а Робесп'єр виступає його повною протилежністю, можна сказати навіть якимсь анітпотом, яким є ненаситний ідеалістом. З іншого боку, можна було б припустити, що Дантон з початку свого повернення намагався продовжити свою роль миротворця в Конвенті і цього разу врегулювати ситуацію, яка виходила з-під контролю.

Робесп'єр зі схильним йому патріотизмом, висловлював іншу думку щодо цього нової опозиції безпосередньо вже проти його влади. 10 жовтня 1793 р., його «учень» чи ще як його називають в історії якимось «альтерегом» Робесп'єра, Сен-Жуст виступив у Конвенті, яке показувало рішучість комітету громадського порятунку до внутрішніх і зовнішніх ворогів республікували. Так само багато яро виступав з рішучою позицією революційної влади Франції про укладання перемир'я лише абсолютною перемогою республіки та її визнання.

«Судячи з сили і волі наших республіканських солдатів, перемогти англійців і зрадників буде легко. Але у нас є інше завдання, не менш важливе, але, на жаль, більш складне. Це завдання полягає в тому, щоб безперервним надлишком енергії зірвати одвічні інтриги всіх ворогів свободи всередині країни і прокласти шлях до перемоги принципів, від яких залежить загальний добробут... Під революційним режимом, сама державна влада повинна захистити себе від усіх, хто на неї нападає.» [8. с.61-63]

Тут не варто сумніватися, що якобінський Комітет громадського порятунку в особі «пророка» гарантувало швидку стабільність і успіх у війні із зовнішніми так і внутрішніми ворогами, які заслуговували лише одного-знищення, вважаючи все це виразками на тілі Франції. Досить величезним впливом у цій боротьбі справила, як можемо сказати з упевненістю журналістика, під керівництвом голови кордельєрів, Каміль Демулен випускає у

своїй газеті «Старий кордельєр» безліч текстів із засудженням дій якобінської влади. Саме через публікації можна зрозуміти причину арешту Демулена та його провину, який за сумісництвом є давнім другом якобінського «пророка». Та що вже говорити про те, що Робесп'єр був хрещеним батьком дитині Демулена і не дивлячись на наближеність до цієї сім'ї він відправив спочатку його, а потім його дружину на гільотину.

Є нескінченні докази того, що не раз занепокоєні якобінці і щонайменше кордельєри намагалися посадити за стіл переговорів двох революційних богів. Так було проведено кілька етапів, але всі зводилися до знущань і ніби зверхності з ненависті одне одному що вони обидва відчували від початку революції, навіть намагаючись отримати хоч якісь точки зіткнення, які вони отримали в особі жирондистів і Ебера. Такі люди, як П'єр Філіппо, Марі-Жан Еро де Сешель, знамениті члени його ближнього кола з яким він працював, зіткнулися спочатку з репресіями від якобінців та визивали особисту ворожість Робесп'єра та його «учня» Сен-Жуста. Можна сказати, коротко, про їхню долю, вони обидва у квітні 1794 року будуть гільотиновані, як посібники Дантона та членами ворожої партії для якобінства. Що ж ще можна сказати було про гучну людину французької революції в рамках монтаньяр і його протистояння з якобінцями, так це те, що самі його приближені відзначали наскільки він був втомленим і з поверненням у політику з Арсі зовсім уже не тим. Тут швидше було в емоційному вигорянні, хоча про це до певної міри можна сказати і про інших членів Конвенту, які засідали з кінця 1792 р., а точніше, хто залишався живим до моменту початку терору. Пояснювалася це тим наскільки ідея боротьби за ту революція вже не здавалася такою привабливою як раніше, не викликала як раніше небувале захоплення в їхніх серцях.

Наприкінці березня 1794 р. Комітет громадського порятунку опублікувало наказ про арешт Дантона, каміля Демулена та багатьох інших із партії кордельєрів. При цьому сама якобінська влада сильно хвилювалася і вагалася зі своїм рішенням і те, до чого вона може привести, тільки Робесп'єр і Сен-Жуст залишалися холоднокровними. Швидше за все, вони сподівалися на швидкість

своїх, а не переконливість доказів звинувачень. Сам же занепокоєний і виснажений Галіаф (Дантон), він і його оточення зрозуміло, що після Ебер піде він. Навіть незважаючи на це ця людина залишилася в Парижі, не втік через величезну втому від того, що відбувається, або він мав останній вихід з ситуації, щоб змінити хід подій на свій бік.

На самому суді, яким конторювався якобінцями, а також знаменитим суддею терору Фуке Тенвілем, справа Дантона і його найближчого оточення тривала декілька дні з другого по п'яте квітня 1794 р. помірну позицію під час правління терору. Суд над Дантоном та його спільниками був відзначений процесуальними порушеннями, відсутністю належної правової процедури та політичними маніпуляціями. Революційний суд, контрольований прихильниками Робесп'єра, забезпечив швидкий і наперед визначений обвинувальний вирок. Тут за іронією можна згадати і процедуру судового процесу над королем, який так само відзначається багатьма порушеннями, навіть саме заключне голосування винесення вироку було недоліком голосів, що робило голосування не дійсним. У цій ситуації суд над Дантом зайшов куди більш витонченим способом від того що сам Мірабо підкупив його і закінчуючи тим, що нібито він хотів здійснити переворот відновивши тим самим монархію, ставши самим регентом малолітнього, нещасного своєю долею Луї XVII. Додаток до цього всього, що кордельєри подавали амністії для помилування тим, хто був затаврований печаткою «підозрілих», їхні дії можна архарактеризувати, як переконане вихваляння, яке не можна було займати і їхньому лідеру. Звинувачували його й у ідеї просування амністії через що Сен-Жуст неодноразово виставляв не ким іншим як зрадником, і до тотальної мобілізації. Єдине, що залишалося робити керівнику кордельєрів, то це відкидати від себе будь-які звинувачення у свій бік, усі чотири дні проходили важкі моменти невизначеності, а комітет Робесп'єра почав турбуватися за своє власне життя. Продовжуючи вимагати від революційного трибуналу оголосити вирок у бік винності Дантона. Знаменитим його звинуваченням, яке дало можливість нарешті підписати смертний вирок, було так зване «тюремне визнання»,

анонімного ув'язненого, в якому було сказано про ідею повстання та звільнення Дантона завдяки дружині Каміля Демулена та ще деяких змовників. 28

Не треба багато чого розуміти, щоб у висновку дійти невтішного висновку, те які насправді якобінці робили найвитонченіші методи щоб довести свою правоту. П'ятого квітня, 1794 р. було засуджено до гільятинування п'ять чоловік, крім Дантона: Демулена, Лакруа, Еро, Філіппо і Вестерманна. Вирок був виконаний, на площі Революції, де проходила більша кількість страт, а тепер вона носить назву площа Згоди, саме на ній був страчений Луї XVI, потім жирондисти. Тепер же прийшла черга кордельєрів, потім і незабаром Робесп'єра з його приближеними і двома комітетами. Після перевороту 9 термідора (27 липня 1794 р.) закінчився шлях для багатьох терор, що починали або підтримували.

У висновку з приводу діяльності монтаньярського союзу можна сказати, що це була спочатку видима, тимчасова угода про співпрацю між двома клубами. Який у свою чергу більш відомий у період боротьби з жирондистами та «зрадниками» батьківщини, більше того, саме вони є архітекторами всієї революційної машини терору. Яка за іронією долі занапастила не тільки жертв заради якої вона замислювалася, а й з часом своїх власних творців. Не менш можна побачити те, наскільки самі створили, вершители долі своїх громадян, головне революційні божества з самого спочатку були доповнені інтузіазмом, неймовірних сподівань на якесь майбутнє, схоже на ідею якобінської та робесп'єрської утопії нової Франції. Ось разом з цим вони зіткнулися з сумною, не завжди виправдовує надій практиці - це розуміли багато політиків у Конвенті, крім само собою деяких якобінців і самого Робесп'єра, проте навіть тут можна поставити під сумнів це думка. Тому що до середини 1794 навіть самі якобінці мовчали і тремтячі від страху не вірили в те, що вони колись захоплювалися і завзято пропагували народу.

Розділ 3

РОБЕСП'ЄР – ЯКОБІНСЬКИЙ «ПРОПОВІДНИК» ТЕРОРУ

3.1. Становлення влади Максиміліана Робесп'єра (1792-1793 рр). Дуже важко знайти людину, яка не знала б прізвище Робесп'єра, не сильно розмірковуючи про саму фігуру, що носила холодну, незворушну маску на своєму обличчі і відчайдушно вірила в ідеї швейцарця Жан Жака Руссо. Будучи при цьому його величезним прихильником і швидше сам виділяв себе, як якимсь продовжувачем справи Руссо. Сам Робесп'єр пройшов важкий шлях від непростого адвоката до народу Франції, що представляє інтерес, і до кінцевого підсумку вершителю долі, встановивши терор для своїх власних співвітчизників. Яке на його думку повинно буде відчистити саму Францію від виразок, якими вона була усіяна (мається на увазі зрадників та «підозрілих»). Воістину ця людина мала величезну філософію душу і була схильна до мрій, що трагічно призвели до загибелі саму систему якобінців. Період спочатку Національних зборів, боротьба за повну відміну монархії, ідея повного рівняння була важливою метою Робесп'єра, бажання подарувати людям і прищепити почуття до благородної чесноти. Після 10 серпня 1792 р. зі створенням Конвенту роль якобінців збільшилася як ніколи, а разом з нею однією з найзначніших своїх керівників у Парижі.

Раніше було сказано, що саме з Парижа приходили головні розпорядження та укази, був без сумніву мозком, осередком революції. Разом з цим Робесп'єр вважав те, що сталося близько 10 серпня за справжньою національною революцією якої потрібно пишатися. Найважливішим моментом нам зрозуміти цю людину було те що, незважаючи на створення нової влади, що представляло народ і нову республіканську Францію. Цього він вважав недостатнім і бачив за своїми власними спостереженнями вад у цих представниках. Він вважав, що насамперед депутати повинні керуватися від власної вигоди у бік користі народу, тобто ставити свою особисту мету, незважаючи на обставини служіння народу. Сам душу революції Робесп'єр вважав почуття патріотизму, який і рухав народ

до продовження боротьби. Не дивлячись навіть на це, він бачив вади в людях, тобто невикорінну людську природу, яку хотів викорінити, схиливши до необхідної чесноти, навіть якщо вона призведе до вбивств, адже Робесп'єр, якщо не сам розумів, то сьогодні з погляду сучасної людини такі поняття як: любов, справедливість, чеснота і зло поняття розтягне. Яке по суті можна трактувати по-різному, ось тільки Робесп'єр не хотів розуміти, що людина не може дотримуватися абсолютно всіх заповідей Біблії, будь-якої з релігії чи встановленого закону. Так само можна сказати і про нього, адже сам адвокат, який став якобінським «пророком», спотворив по-своєму радикальні дії, змішавши терор та милосердя у вигляді чесноти. Саме собою воно викликає змішані і неоднозначні відчуття, і навіть якісь висновки з цього приводу, представляючи нам свою цілком зрозумілу людську натуру.

На події 2 вересня 1792 р. він зустрів, як і багато депутатів, крім жирондистів у повному мовчанні. У цей момент нам варто так само згадати, то яким було сприйняття якобінства на ці надзвичайно жахливі події, адже в цьому можна простежити якусь трансформацію дій не лише самого якобінського клубу, а й на вчинки Максиміліяна Робесп'єра. Справа ж у тому, що він побачив, як і багато його прихильників в народі недосконалість, а саме фактично моральне банкрутство. Що якобінці, що Робесп'єр зовсім не думали про порушення, будь-яких норм законності, яке мало б засудити це безчинство. Також їх зовсім не хвилювало жертви цих масових вбивств. Навпаки, це змусило задумати про розробку духовної прорами, підняти цінності та встановити етичні, моральні рамки народу, через які ніхто не міг би переступити. Тим самим, мабуть, це ставитися до ідеї загальної рівності, що виключало неповноцінність будь-якої зі сторін, разом з ними має піти і конфлікт, війни як таке явище.

Чималий опір ця ідея отримала в Конвенті, а саме бажання встановити іншу релігію замість християнства, тоді у Робесп'єра зародилася ідея або практично утвердилася ідея культу «Вищої істоти». Який своєю чергою мав об'єднати всіх у коло себе, не згадуючи точної форми «творця» щоб залучити на свій бік всіх людей і прищепити якісь правила моралі. Навіть можна сказати, що

Шометт зі своїм культом «Розуму» остаточно дав зрозуміти Робесп'єру та якобінцям необхідність створення державної релігії. Тут простежується чіткий задум, адже із встановленням республіки християнство хоч і не було поза законом, але вона зазнала величезного засудження та послабшала. Водночас уся справа була не лише в моральних принципах, а й спроба виховати по-іншому «неправильних» громадян. Істина лежала трохи глибше, ніж поверхова філософія, якраз після штурму Тюїльрі 10 серпня 1792 р., принаймні за задумами Робесп'єра встановлення нової релігії було засновано в якості інструменту контролю над народом. Адже з моменту одного з етапів революції, коли короля остаточно скинули, а вплив християнство залишилося послабленим, прийшло натомість не лише свобода, а й свободомилсієм і деяке волевірування. Тобто віра ставала особистою справою кожного, хто вірить, це призвело б до встановлення своїх правил, придушивши щось аморальне в душах громадян Франції. 36

На переконання Робесп'єра державні установи, як і душі народу Франції мали недолік, тому саме це питання намагався знайти відповідь «пророк», яка в кінці обернулася якимсь зрушенням у бік тоталітаризму, як бачення якоїсь необхідності, що зіграло в результаті з самим його творцем злий жарт. У Конвенті так званий чесний громадянин і депутат Максиміліян Робесп'єр часто думав над тим, щоб пробуджувати деякі «кращі почуття» в людині і народі, зовсім з якоюсь байдужістю видаючи свої цілі домінування в багатьох зібраннях для здійснення своїх власних ідей. Так недовгий час у самому Конвенті в період політичної боротьби за право мати місце у державних зборах жирондисти та монтаньяри не раз нападали один на одного і в результаті такого багато депутатів Жирони стали нападати на лідерів Гори. Таким чином, багато керівників партії монтаньяр звинувачувалися в бажанні встановлення диктатури, серед яких був і сам голова якобінців. Жирондист, Жан-Батист Луве, а пізніше Роллан, міністр внутрішніх справ відкрито спочатку звинувачували в бажанні самого Робесп'єра встановити одноособову, особисту диктатуру у Франції, а пізніше в інших своїх промовах з підтримкою своїх однопартійців у Конвенті звинувачували вже не тільки одного Максиміліяна і Дантона з Маратом у так званому «треумвіраті».

Однак варто зазначити, що в цей момент для самого якобінця постала загроза, що натовпує, у вигляді жирондистів і їх вельми сильних нападках на нього, які могли б закінчитися вигнанням або ув'язненням. Ось тільки завдяки союзникам йому все ж таки вдалося уникнути дивом найстрашнішого у своїй політичній кар'єрі. 6

Незважаючи на ці гучні звинувачення «непідкупному» вдалося закрити жирондиські голоси, не без підтримки Марата і особливо Дантона, щоб почати спрямовувати гнів разом з увагою народу на жирондистів. На той момент, до кінця 1792 р. Конвент все більше завдяки зусиллям якобінства зміг відвести від себе погляд у бік короля. Так 3 грудня 1792 р. Робесп'єр виступив з однією зі своїх найзнаменитіших промов котру була проведена раніше, але зараз необхідно виділити ще один важливий аспект в цій промові:

«Ви не судді! Ви – ви не можете бути іншими, ніж державниками, представниками нації. Ви не повинні висловлювати судження за чи проти особи; навпаки, ви повинні прийняти міру суспільного добробуту, досягти вчинку національної мудрості. У республіці скинутий король є джерелом небезпеки; він або поставить під загрозу безпеку держави та спробує знищити свободу, або вживе заходів для консолідації обох... Луї засудив французький народ як контрреволюціонерів; щоб перемогти їх, він скликав армії тиранів, своїх братів... Якщо Луї невинний, усі захисники свободи є брехунами, усі ті, хто вірить королю, усі контрреволюціонери є друзями правди та захисниками пригноблена невинність, усі маніфести, памфлети та інтриги іноземних дворів,... Луї XVI має бути негайно проголошений Національними зборами зрадником нації, злочинцем проти людства, і суд має бути виконано на тому ж місці, на якому великомучеників свободи загинув 10 серпня.» [4. с.46-51]

Ці слова по-справжньому змушують задуматися, тому що тут Робесп'єр чітко пояснює високоповажним депутатом або вони принесуть в жертву короля для кінця надій ворогів щоб щось змінити чи вони самі стануть жертвами, виявивши в цій справі слабкість і милосердя для щодо спадкоємця всіх попередніх, ненависний народу тиранів. Це все само собою, приведе їх до

загибелі. То відповідь тут для нас може прозвучати не дwoякою, якби одразу сказали бонально: «так й ні», причому водночас. Тому, швидше за все, він відштовхувався від слова «необхідність» таких дій для досягнення так званого блага революції, побудувати новий світ.

Для самих сучасників особистість Робесп'єра була вкрай незрозумілою і дуже потайливою для оточуючих. Навіть будучи з фізичними вадами, оскільки він був рябим через результат віспи він викликав якесь змішане чарівність з якоюсь часткою ненависті через свою величезну прагнення до ідеального бачення майбутнього світу, котрий вийде на новий рівень просвітництва. Сучасники щось бачили в ньому те, що можна надати можливість проявити себе на благо революції. Ще цікавіше, що висвітлює цей період було дійсне рішення «революційної канонізації», наприклад, перші з таких був раніше згаданий Мірабо, до кінця 1792 року, а пізніше вже Марат і багато інших. Окрім цього завдяки йому якобінці все активніше в цей час публікуються, намагаючись якнайкраще розповсюдити свою ідеологію. Адже, безумовно, слово Жан-Жака Руссо було для нього необ'ємним тягарем очікувань створення кращого світу для нової Франції.

Кормі величезної політичної боротьби у Конвенті та неоднозначного вибудовування «програми» встановлення та збереження нової держави, Максиміліян Робесп'єр виступав до другої половини 1793 р. виступав і захищав свободу слова. Так само з величезною рішучістю розправитися правими членами конвенту, якнайшвидше, затвердити до посилення дій щодо фінансового стану в країні, відмовитися нарешті під час війни від політики вільного ринку в країні. Такий стан справ допоміг самому Робесп'єру нападати на міністра внутрішніх справ Ролана, а також на інших жирондистів. У Парижі відчувався цей величезний дефіцит із завищенням цін і обурення самого народу не могло його не хвилювати, вважаючи, що деякі вороги намагаються знищити Францію зсередини. 36

Надалі він приходить до інших висновків, як депутати з його міркувань спотворили початкове слово революції разом з її метою. Як було згадано вище

Робесп'єр намагається тим часом нагадувати і потім навіть прищепити членам Конвенту отримати особисту вигоду через служіння батьківщини бажаючи хоча б так привести людину до поступок в ім'я блага. Ось тільки навіть так він зумів зіткнутися з жахливою реальністю, що не сходяться з його філософією. Тому в більшості своїх виступів, які ставилися все більшою рідкістю, він виступав за безжальність до тиранів та їхніх перепешників, а ненависть до них потреба. Революція йому ставати непросто справою борби для Франції, а й справа особистого життя, скільки б романтизовано це звучало. Цьому сприяло ще й те, що відбувається на фронті, адже генерал Дюмур'є різко зрадив свою нову батьківщину. Тому лише думка про «підозрілих» вийшла на рівень національної параної, не бажаючи повторити тієї ж помилки, що сталося при Дюмур'ї, хоча це все одно повторилося з жирондистами. Все заради так званої цілісності держави, єдиної та не подільної.

Завдяки зраді генерала, якраз у березні створюються два знамениті комітети і двигун терору, революційний трибунал. На додаток до цього не лише одні жирондисти є винуватцями у починанні громадянської війни, а й регіон Вандеї спалахнуло роялістами повстанням. Робесп'єр здебільшого сподівався уникнути необхідності проливати, якщо так можна сказати зайвої крові в країні. Вважаючи, що смерть короля має бути єдиною пролитою кров'ю у Франції щоб домогтися страху зовнішніх ворогів, проте це призвело до абсолютно протилежного результату завдяки зраді Дюмур'ї та повстання жирондистів. Так було введено так звану необхідність для встановлення громадського порядку. Низка таких подій, що відбулась за фактично весь 1793 рік в очах Робесп'єра була точним визначенням зради і все більше постачає у своєму філософському висновку дійти рішення терору, хоча необхідно сказати, що ближче до травня, червня прибуває в глибокому стресі. Якою швидше за все є криза особистої віри яacobінського «пророка» революції. 36

Зрештою після боротьби з жирондистами, а також, незважаючи на те, що яacobінська система, побудована Робесп'єрам, лише прогресувала в нову форму. У висновку він у певному сенсі остаточно прийняв рішення, що багато депутатів

вимагають усунення, адже вже до середини 1793 р. у Конвенті домінували якобінці, а союз із Дантоном підійшов до свого кінця, оскільки це був якийсь максимум їхніх спільних взаємин, що досяг максимуму. Швидше можна сказати трохи наперед про те чому вибрав такий шлях. Раніше вже було сказано, що як Робесп'єр, так і вищі якобінські товариства клубу вірили у захист бідних, робітників і мріяли встановити рівноправність для встановлення тотальної рівності. Це була програма, встановлена на просування мирної утопії, а також захист від підприємців які вони (якобінці) вважали експлуататорами простого народу, як і аристократія. Тому йому, як ватажок якобінців у Парижі, а й у Франції потрібно було запровадити події і припинити нарешті притоплювати лиха, які послаблюють країну зсередини. Що ж найголовніше, так це дотримуватися «демократичного» устрою країни, заради якої він і здійснив подібні, вкрай неоднозначні рішення, які мали резонансний ефект.

Найцікавішим моментом є сама його поява на політичній арені не тільки у внутрішній системі Франції, а й те, як сприймають його сучасники на той момент. При цьому Робесп'єр був тим, як було згадано раніше і потім буде неоднозначно ненавидимий і любимо в чому можемо не раз переконатися при розгляді його діяльності, яке було більше філософським, ніж практичним, як можемо зрозуміти.

3.2. Робесп'єр і добродійний терор. Само поява Робесп'єра в клубі якобінців було можливо двосмисленим, воно було крайнім явленням, яке участвовало у встановленні якоїсь філософії революції. Якобінська система була заснована на ідеї загального блага, а Робесп'єр у силу необхідності і минулого прийшло адвокату Максिमліану з міста Араса, області Араса, запропонувати практичну систему прийняти його філософське світогляд. Період становлення цієї особистості був чотрько пов'язаний з журналістикою і випусканий якобінський журнал "de la Montadre" чотирьом випускався під його контролем. У всій грі в журналістику була незвичайно важлива гра в розповсюдженні

інформації пустою і ложною, існувала з самого створення друкованого стонку, тому і Марат був стільки важен і читаємо, як раз-таки через свій сам видати.

Нет нічого більш вдохновляючого, ніж бажання, бачити саму чисту революційну стихію і не менш важливо, що сам Робесп'єр був досить театральним у своїй методиці. Любящий показати свою важливість або тим самим захисником революції в сучасній історії, причому досить поверхнево і не зовсім об'єктивно. Так він дуже добре, в розквіті сил свого добродійного терору, 18 листопада 1793 р. виступає з упевненістю свого політичного шляху, черговий раз вимовляє переконливі слова для Конвенту:

«Коли ми виходимо з хаосу, в який державна зрада кримінального суду та панування фракцій занурили уряд, французькі народні законодавці повинні визначити принципи своєї політики щодо друзів і ворогів Республіки; Настав час навчити недоумків, які цього не знають, і збоченців, які вдають, що сумніваються, що Французька Республіка існує; що в світі немає нічого ненадійного, окрім тріумфу злочину та стійкості деспотизму;... Час, який мав народити найбільших вундеркіндів розуму, також мав бути заплямований остаточною надмірністю людської розбещеності. Злочини тиранії прискорили розвиток свободи, а розвиток свободи примножив злочини тиранії, посиливши її страх і гнів.» [5. с.132]

Представляти себе значуще всемогущою фігурою не так важко і навіть те, що б вона не пталась прикрити свою нььку слабкість. У чому нікого не дивиться, що сам Максиміліян Робесп'єр був незаметним у самому Конвенте. Людина діяла інакше, ніж Дантон і Марат. Один громкий і міг заглушити кожную свою неутомимую енергію, в той черезвичайно кровожадний і голодний по-своєму принципу, а третій (як раз-таки сам Робесп'єр) був практично незаметен серед цих двох, залишаючись за великим рахунком на третьому місці. Совершенно було незаметно, що саме третій серед революційної Олімпи стане домінуючим і руйнівним для всіх і самого себе так званим самобожеством, якщо так можна означити характер Робесп'єра. Ось тільки сам цей чоловік мало

хотів себе бачити, чим-то на подобии місії, але читати себе необхідним у революції було головним для чого він існував.

Само вплив його розрослося поступово в самому якобінському клубі з моменту прояву в Генеральних Штатах він набирав обороти у своїй політичній кар'єрі, але не завжди овал дієвий напрямком, як би того хотілося, а скоріше навіть на оборот готелю, що в нем бачили людину, що дає надію, самое главное правидьну. Сам Конвент уже до того часу був в його очах нічим іним, як зборищем неоднозначних осіб, що має кожне ваше власне бажання досягти цілого.

«Яку позицію повинна зайняти нація та її представники щодо наших внутрішніх і зовнішніх ворогів, за обставин, в яких ми опинилися?.. Я спробую це зробити, відповівши принципово на думку пана Брісо. . . . Сьогодні ніхто не сумнівається в тому, що існує потужна і небезпечна коаліція проти рівності та наших принципів свободи;... Найекстравагантніша ідея, яка може прийти в голову політику, полягає в тому, що народу достатньо прибути зі зброєю в руках серед чужого народу, щоб змусити їх прийняти її закони та конституцію... Перш ніж наслідки нашої революції зможуть відчувати іноземні нації, ці наслідки мають бути консолідовані. Бажати дати свободу, перш ніж завоювати її самим, означає застрахувати своє рабство і рабство світу... Справжній спосіб виявити повагу до людей — не вмертвити їх, вихваляючись..., а захищаючи їх і застерігаючи від його недоліків; бо навіть у людей вони є.» [8. с. 154-155]

Ці слова сказані 2 і 11 січня 1792 р., показують нам, що Робесп'єр був людиною, не приймав і ненавидів війну, як само собою явлення в людській історії, але я не міг відмовитися від боротьби розуміючи, що без неї не як і неможливо встановити ту необхідну революцію, яка б відповідала баченням самих якобінців, а найголовніше, бачення самого Робесп'єра. Людина цього абсолютно не знала, як по-другому виступити проти тираній і темі, яка представляє загрозу їх виявленню від відштовхування від слов Жана Жака Руссо, він часто любив равняти свою дію свідка, до бажання своїх поступків як слово і

воля самого їх вдохновляючого, якого він и сами якобинцы необычайно боготворили:

«Ніхто не дав нам краще відчуття народу, ніж Руссо, тому що ніхто не любив його більше: “Народ завжди прагне до добра, але не завжди його бачить.”» [8. с. 155-156]

Ніщо інше це не означає крім того, що він звів все до цього неоднозначному персонажу. Темболе, швидше всього, Робесп'єр був більше знайомий з деякими філософськими роботами Руссо або тільки одним «Общественным договором». Так или иначе не раз в своих если так можно сказать личных речей в клубе якобинцев сводил со слова про Руссо привозились во имя революции.

«Прочитайте, що писав Руссо про представницький уряд, і оцініть, чи можуть люди бути безрозсудно пасивними.» [8. с.156]

Попытка самого якобінського «пророка» була лише бажання піднести людей і сам французький народ на вершині багатьох законів, якими він у першу. очередь пытался привить вищі почуття, пробудити мораль, якої по суті не було на той період часу. Даже сама по собі французьке суспільство XVIII століття жило по інтравогантним методам. Сам же Максимильтян желал иного, скоріше із-за самого особистого одиночества, яке він не друкує безбрачя. Которые явно подействовали на личную философию этого человека, его сдержанность на действия и видение благородного общества.

«Заявляти про довіру виконавчій владі, виправдовувати її агентів, вимагати громадської прихильності для своїх генералів, представляти непокору як жахливий стан речей або засіб порушити гармонію громадського порядку та двох влад — означає заперечувати свободу — її останній ресурс, пильність і енергія нації. Мені довелося боротися з цією системою; Я зробив це; Я не хотів нікому зла; Я хотів служити своїй країні, виступаючи проти небезпечної думки; Я б виступив проти, навіть якби це запропонувала найдорожча мені істота... » [8. с. 156]

Благородство, рішення в цих словах відчувається, хоча тут навіть чутна величезна ноткасамопожертви, яка була йому присутня. Ця річ хоч і була винесена незадовго до 10 серпня і встановлення республіки, але навіть так він залишався активним, як міг у своєму забезпеченні. Котрі к 1793 р. не змінились, і було сказано раніше, що воля якобінців виражалось головним образом саме завдяки Робесп'єру.

Не мало можна прочитати, що завдяки позиціям Дантона в Арасі хотілося і не довгий час весомо посилило владу саме самого Робесп'єра не тільки в самому Конвенті, але і в двох комітетах, Комітет громадського порятунку і Комітет громадської безпеки. Завдяки тому, що він посадив на ці посади самих вірних людей серед свого середовища або хоча б тих, кого потрібно було посадити на ці місця. Навіть сам Кутон був таким же, як фігура Робесп'єра неоднозначною і, можливо, не кровожадною, а зі своєю особистою вигідною в душі. Саме це двигало його встановити закон 22 преріаля, з іншої сторони важко бачити, щоб цей закон був введений без того дозволу самого глави якобінців у Парижі і в той момент навіть у всій Франції. З іншої сторони ви хотіли судити, щоб особистість Кутона в системі самого Робесп'єра відображала і свою особисту, автономну діяльність в системі терору, не боятися отримати за це покарання, якщо поступитися.

Тим більше сама по собі персоналія Робесп'єра з'явилася лише з моменту створення національного зібрання в 1791 році показало нам важливу особистість серед своїх співбратів, які не поділилися ще сильно на цей момент клубними тиченнями. З іншої сторони да, він існував і до цього, але з моменту створення Конвенту, тимчасовий орган поки що не буде створена Конституція була як ніколи яскравим моментом у своїй кар'єрі.

Тут потрібно прояснити момент щодо конституції, адже тут перебуватиме головний камінь предкнавлення який став сам закон, заради що була і встановлена в країні республіка. У такому разі сам Конвент був тимчасовим явищем доки не будуть встановлені остаточні закони для країни в такі випадки, навіть сам Робесп'єр міг зрозуміти свою «тимчасову» роль і швидше за все бажав

уповільнити цю процедуру. Адже за своєю суттю сам механізм революції був за своєю специфікою анархічним за природою, незважаючи на те, що були створені державні апарати демократичного характеру. Навіть створений Конституційний комітет на чолі з Сешелем мали дати нову надію народу, нову владу і те, як повинна була функціонувати. Ось тільки з приходом якобінського, самовозглашеного «пророка», адвоката, разом із зробленими висновками від подій, що відбулися, були встановлені жорстокі висновки, які треба було встановити. Зрештою написання конституції для республіки вічно відкладалася і навіть її опублікування 24 червня 1793 через величезного обурення і вимоги депутат Конвенту не дало того необхідного результату якого очікували прихильники встановлення чіткого закону і кордонів влади. Єдиною нестиковкою, чому її не дотримувалася була війна. Через надзвичайне становище в країні було відкрито до закінчення війни відповідна конституція саме першої Французької республіки так і стала простою формальністю і покривалося пилом в ящику до кращого часу, коли країна буде в спокої і відчищена від зовнішніх так і від внутрішніх ворогів.

Тому за великим рахунком не настала, довгоочікувана конституційна ера була пов'язана тим, що не затвердження або скоріше заморозка конституції давала величезну перевагу в плані законодавчої та виконавчої свободи багатьом органам влади і затверджувати будь-які закони зі свого особистого огляду. Вирішуючи самим, що є законом і що є її порушенням на власний розсуд. Можна тут же зробити висновки, що сама по собі величезному розумінню можна розуміти революцію, як одне величезне беззаконня, хоча деякі закони, проведені в перший рік республіки, намагалися дотримуватися концепції, а то й законності, ідеї необхідності в ім'я блага самої їх батьківщини. Особливо часто такою риторикою у своїй програмі та діях виправдовувалися якобінці та Робесп'єр із приходом до влади Комітету громадського порятунку та комітету громадської безпеки.

Так уже наприкінці 1793 року він чітко усвідомлював величезні мінуси людини, її придатницьку натуру. Дивним було те з якою швидкістю він все-таки

знайшов у собі сили щоб продовжити здійснювати свою збочену програму. У свою чергу Робесп'єр вже склав для себе тип вчення або вже якесь знайоме, яке можна архарактеризувати, як катехізіс, але в якобінському сенсі слова повною мірою або навіть швидше в страшній ідеї робесп'єризму. Який виявляється добре поєднувався з кровожерливістю людської істоти. З якою він швидше за все не раз загравав, адже основною ідеєю його ідеології було винищення негодних, вважаючи так званих підприємців, буржуазію, що зароджується у Франції, поклонниками ворожого «федералістичного» устрою країни. Таких представників чекала незавидна доля, з іншого боку було зрозуміло, що перемогти підприємство, безніс і торгівлю неможливо, але можна було б їх підкорити своїй волі. Чим і зайнялося якобінство в період управління державою Робесп'єра, тримати під контроль, якнайбільше важелів тиску над сферами життя не тільки само собою зрозумілою державні установи, а й сам людський побут народу.

Разом з цим якобінство поставило селянство і городян більших міст країни в якусь єдину силу як інструмент і навіть необхідних солдатів. До того ж війна тривала і разом з нею масові збори нових солдатів і тим не менш, як це часто буває існували ухилянти в масових масштабах, що було для якобінців вадою недосконалого французького суспільства. Так якобінці намагалися прищепити необхідні почуття народу через свята, у річницю повстання 10 серпня 1792 р. були влаштовані урочисті свята, підкреслюючи загалом поверхневу ідею гордості за свою батьківщину. Символи старого режиму королівської влади, що залишилися, були знищені, а вперед висувалися нові побудовані якобінцями, так варто відзначити, що сам відомий революційний календар Франції був випущений тільки до початку II року, тобто у вересні 1793 року, а самою розробкою нового календаря займався Шарль-Жульбер Ромм, само собою якобінець. Крім того, самі назви місяців відносили до часів погоди і навіть підкреслюючи височину самої природи як такої. 36

Відносини самого Робесп'єра до війни не вимагає надто великої уваги, адже воно і так зрозуміло, але варто відзначити, що в момент, коли він став

впливовою і сильною фігурою в Конвенті, двох комітетах, та й у всій Франції, Максиміліян не бере свого особисте розпорядження воєнних дій. Тобто за фактом він вважав чітко, що військова сфера і уявляти себе військовонаачальником зовсім не його і вважав за краще надати це тим, хто є в цій справі професіоналом. Відліковим було те що саме персоналія Робесп'єра, яка більшою мірою у світовому, історичному сприйнятті є диктатором і більшою мірою в історії не було не одного диктатора, який би не хотів здобути славу на полях битв. Сам же Максиміліян особисто розумів свою величезну недосвідченість у такій справі і вирішив поступитися, зайнятися справою, в якій він є легальнішим, а саме складання нових законів. У цьому він дуже відрізняється від Дантона і Сен-Жуста, які часто хотіли показати себе. Глава якобінців не бажає брати на себе ті функції та обов'язки в яких він зовсім не тямить, як кожна благо розумна людина-це швидше показує нам бік раціональної людини, а не зануреного фанатика своїми власними амбіціями. Однак він залишав собі незмінну роль спрямовуючого політичним курсом країни, як зовнішнім, так і внутрішнім само собою.

Вважати його в цьому випадку повноцінним диктатором дуже складно і це твердження застаріло, але в чому не можна засумніватись так це в бажанні встановити в країні за його власним баченням і зразком. Якобінська система, яку він очолював з моменту створення республіки у вересні 1792 р., коли він став виступати і дуже часто появлятися в Конвенті Робесп'єр все частіше замислювався над самою своєю діяльністю, часто проводячи самоаналізу самого себе і загострення з тим, що відбувається. До речі можна сказати, що сам непідкупний зачісував себе до руху санкюлотів з гордістю, вважаючи це своїм обов'язком. Проте сама ілюзія на новий, правильний світ аж ніяк не похитнулася, а лише прогресувала з новою силою наче якась хвороба.

Найцікавішим є момент вже раніше сказаний, але варто його обговорити, то як сам Робесп'єр відчув на собі ще більшу огиду, якщо не жах від якоїсь байдужості думки. Мається на увазі сам факт того, що якобінський клуб став сумніватися у своєму ватажку і це дало тріщину самої системи, яка

вишикувалася у відомому в історії фактично однопартійного режиму та її головних представників. Масові арешти, закон про «підозрілих» вельми набридли і здавалися скоріше вже зовсім зворотним, надто жорстоким, адже багато хто вже вважав, що ставши найнебезпечнішим на погляд сучасників порога (1793 р.), вони зважилися на якесь послаблення, вважаючи Франція практично повністю від зрадників та погрози. Ось тільки не Робесп'єр і Сен-Жуст, які по-справжньому можна порівняти з поїздом, що зображує їх революцію мчить на всіх парах вперед, але не кожен швидше розумів, що керуючі цього транспорту (країни) дбали про пасажирів (громадян) і що сам по собі вони зможуть зірватися зі шляху, ставши тим самим смертю всім ним.

Найчастішою у його виступах, у його промовах є само собою акцентує увагу не тільки своє, а й можливість інших так робити до своєї кращої, вищої мети та діяльності. Лише все далі минав час і з нею бажання глави якобінства доводилося боронитися. На два комітети і деяких членів якобінського клубу звинувачували в зловживанні влади і присвоєння багатьох повноваження, що взяли на себе, особливо Комітет громадського порятунку (котрий виконував фактично функція кабінета міністрів) в якому засідав сам Робесп'єр з Сен-Жустом і Кутоном, разом з іншими представниками якобінства. Ось тільки якими були бажання і прагнення Робесп'єра, вони завжди чітко звучали в стінах Конвенту:

«Доброчесність; Я говорю про громадську чесноту, яка здійснила стільки чудес у Греції та Римі, і яка повинна породити ще більше дивовижних чудес у республіканській Франції; тієї чесноти, яка є нічим іншим, як любов'ю до батьківщини та її законів... У системі Французької революції все, що є аморальним, є неполітичним, усе, що розбещує, є контрреволюційним. Слабкість, порок, упередження – це шлях роялізму... Кажуть, що терор є рушійною силою деспотичного уряду. Ваш уряд схожий на деспотичний? Так, як меч, що сяє в руках героя свободи, нагадує меч, яким озброюються прислужники тиранії. Деспот, який керує своїми ошелешеними підданими з жахом, робить це як деспот; якщо ви підпорядковуєте ворогів свободи терором,

ви робите це як засновники республіки. Революційний уряд — це деспотизм свободи над тиранією. Чи існує сила тільки для того, щоб захищати злочин? Або вразити горді голови, в які цілиться блискавка? Кожній фізичній і моральній істоті природа нав'язує закон самозбереження; злочин вбиває невинність, щоб панувати, а невинність бореться з усією своєю енергією проти злочинності...» [8. с. 256-258]

Терор у його розумінні з цих слів розумілися, як необхідність без якої Франція загинула- це факт якому неможливо просто суперечити. Ось тільки як це часто буває проблема полягала в так званій фанатичній кровожерливості в якій звинувачують найголовнішого, самого Робесп'єра. Фактично можна легко провести паралель з іншими тоталітарними режимами, такими як СРСР великий Рим і Стародавня Греція або інші держави, що пішли до такого шляху. На жаль у випадку з революційним терором, привезти ярлик диктатури на той час у Франції не можна вважати вірним оскільки революційний уряд з іншими відомими нам диктаторськими державами був різним. Радянський союз, Римська держава мали встановленого лідера (тирана) яким можна зробити аналогію з Робесп'єром, але тут варто заявити, що молода республіка не мала єдиного лідера яким міг би стати навіть сам Дантон, хоча така можливість була і ходили багаточисельні чутки серед сучасників. Французька республіка все ж таки змогла утримати з самого початку багатопартійний парламент, хоч і тимчасовий, що давало країні зберегти необхідний демократизм щоб не вбити його в самому зародженні. Розуміти на той час чим керувалася країна на той момент можна зрозуміти, страх від зовнішньої так і від внутрішніх загроз змішаний з шаленим фанатизмом привів до жорстоких заходів, якщо не суворих заходів. Все це відбувалося під маскою чесноти, але це було з можливих добрих спонукань. Потрібно розуміти, що так зване рішення досконале в ім'я блага для одного може бути благом, а для іншого обернутися горем, це незмінне правило балансу, адже неможливо вибрати рішення, яке обернулося б абсолютним благом для всіх. Так принаймні вважали якобінці, що вони роблять правильно, особливо та частина, яка сліпо йшла за Максиміліаном Робесп'єром.

Сам переворот, що стався з 8 по 9 термідора II року (тобто 26-27 липня 1794 року) став причиною кінця якобінської системи ілюзорного майбутнього світу. Остання промова Робесп'єра до якої він готувався повинна була стати приголомшливою так як в ній він повинен був не тільки в черговий раз підкреслити важливість їх справи (мається на увазі діяльність усіх державних установ), але повідомити імена зрадників, які отруювали стільки років саму республіку та їх справа. Як нам уже відомо, йому не дали це зробити, після чого за одну ніч верхівка тимчасового правління в країні і в самому якобінському клубі була повалена найжахливішим способом. Адже тієї ночі паризька комуна, що явно повстала, на чолі з самим «пророком» Робесп'єром розуміла свою нещодавність завдяки тому, що проти них виступила численна армія, а не такі ж рвані і бурхливі санкюлоти. Та й самі багато діячів тієї ночі розуміли, що це був кінець їхньої політичної кар'єри. Найцікавішим чи краще сказати символічним є рана Робесп'єра, у якого вийшло зловити кулю, поранення припала в щелепу, і він не міг говорити, як же все-таки це є іронією частки. Тобто втративши свій головний інструмент, яким він міг реабілітувати себе.

На геліятину були відправлені крім Робесп'єра ще двадцять чоловік і їхня страта ознаменувала кінець як режиму добродесного терору та самого якобінського домінування у Франції оскільки їхній вплив дедалі більше зменшувався, а особа самого Максимільяна Робесп'єра ще довго асоціювалася повною мірою з диктаторством. Навіть створення поняття треумвірату трьох якобінців Робесп'єра, Сен-Жуста і Кутона є вельми спірним явищем, яке не зовсім є точним через те, що останній у свою чергу мав свою власну мету, що відлікується від вчителя і учня революції. Проте сама персона Робесп'єра, а точніше навіть його тінь, що залишилася, в історії досі викликає дискусивні суперечки. Чи є добрі наміри, хоч навіть вони й були вкрай жорстокими єдиним способом врегулювати ситуацію та вивести країну з кризи? І чи є репресивна, фанатична політика до власного народу виправданою навіть на сьогоднішній день?

Підходячи висновку можна сказати, що Робесп'єр був дуже величезним ідеалістом кінця XVIII століття, натхненний періодом освячення ідеальними, благородними цілями. Ось тільки сама по собі філософська система, побудована Вольтером, Монтеск'є і найголовніше для нього (Робесп'єра), натхнення роботою Руссо, продовжена пізніше якобінцями зіткнулася з практичною складністю. Сам насильницький експеримент, якщо так можна висловитися не міг прижитися, оскільки саме якобінське суспільство намагалося прищепити народу вищі філософські почуття і правила, навіть створена нова віра «Вищої істоти» мала сплатити народ і тримати його під контролем. Ось тільки сама по собі людська природа не виправдала їхніх очікувань, і вони самі погрязли в грі фанатичного хаосу, який зміг утриматися під час стрімких загроз, як внутрішніх, так і зовнішніх. Сам же Робесп'єр наділяв себе великою місією, вважаючи себе одним з тих людей, які охороняють саму революцію, щоб вона йшла по правильному шляху, а незабаром трохи перекрутив її на свій власний розсуд, поставивши себе в якості найголовнішого захисника, коли не пророка революції. Незабаром вона його за іронією долі і поглатила, свого ж творця.

ВИСНОВКИ

Діяльність самого якобінства можна звести у схожості з монтаньярами і за вище проаналізованими фактами і думками, які були наведені в якості необхідних тез для розуміння загальної повноти картини, що ці дві політичні організації були по суті однією структурою до кінця 1793 року. Що ж до впливу якобінства до часу його зародження і до його повного розквіту, вона мала вирішальний чинник впливу становлення режиму відомих осіб що стратив і масовими арештанам по всій країні. Якобінство за своєю ідеєю і суттю свого існування, заради якої вони побудували «вільне», ліберальне суспільство спочатку всередині себе, а пізніше бажаючи встановити його і в самій країні, вони зрозуміли безліч невдач у своїй утопічній системі. З моменту створення клубу під час скликання Генеральних штатів (1789), а пізніше національної асамблеї (Учредницьких зборів, 9 червня 1789-1791 рр.), вони мали лише прогресивні цілі та ідею, але не мали такого величезного впливу, якого вони зуміли досягти тільки з остаточним поваленням монархи після перевороту у палаці Тюїльрі та встановлення першої Французької республіки.

З моменту встановлення республіки, після 10 серпня 1792 року, вони спочатку ще не сильно височіли над усіма сотальними партіями в Конвенті. Лише після страти короля 21 січня 1793 р., тут можна сказати, що самі якобінці почали загравати з настроєм народної маси. Сам по собі клуб міг би виступити проти, підтримуючи справедливість навіть своєї особистої філософії, беручи навіть сам приклад інцидент, що відбувся 2 вересня 1792 р., але вони його вони його не зробили, не засудили такі жорстокі безчинства котрі робив народ під час своєї неконтрольованої ненависті. Сама роль якобінства і популярність серед простого люду досягла неймовірних масштабів найзапеклішого сопроотивлення Франції у війні з іноземними монархічними державами, її існування було на волосині від загибелі.

Якобінство не дивлячись на свій радикальні і жорстокі методи вчинення правосуддя, не раз допомагало своїй батьківщині в найважчі хвилини,

займаючись волонтерством, збиранням коштів на армію і різною допомогою простому народу. Тому вони мають певну подвійну роль під час французької революції. Хотілося б зауважити, що загроза для самого яacobінського клубу була на момент, коли ще терору чи репресії не було й близько, адже кінець 1792 року жирондисти Жан Луве, а потім сам Ролан виступила проти лідерів яacobінства та їх союзників, проте все, що їх змогло врятувати від загибелі так це їхня майстерність мови, слова були їхньою зброєю і тому вони вміло змогли повернути народний гнів у бік нещасного короля. Порушуючи тему про його страти щоб остаточно залишити увагу депутатів і народу від цієї теми.

Найбільший вплив на саму філософію яacobінського клубу само собою мав одна з найзнаменитіших постатей періоду освіти, а саме Жан-Жак Руссо, за своїм походженням він був швейцарцем не французом, що робило його значущість як іноземного філософа правидника. У своїй роботі "Громадський договір", 1762 року він показує думку котра дуже чітко була використана, як прагнення самого яacobінського клубу. Вважаючи, що у своєму природному стані людина народжується вільною і доброю, але суспільство та його інститути спотворюють її природний стан. Він вважав, що справжнє щастя можливе лише в суспільстві, заснованому на демократичних принципах і справедливому розподілі ресурсів. Згідно з його теорією суспільного договору, люди повинні об'єднатися в суспільство і поступитися своїми індивідуальними правами і свободами державі заради загального блага і безпеки. У цьому сенсі держава повинна служити інтересам усіх громадян, а не лише привілейованої групи. Тим самим яacobінство спочатку поклала він величезну відповідальність у якості продовжувачів справи ідей Руссо, але не було відомо щоб багато яacobінці повністю знали роботи Руссо і який насправді був ця людина. Тим не менш він добре вплинув на саме мислення і дії клубу, їх вибудоване милосердя, принцип свободи і рівності були дуже привабливими з самого свого початку, адже це був той принцип не тільки демократії, але і той так бажаний для суспільства лібералізм, в якому вона так потребувала стільки, як вони стверджували століть «гноблення». Сама по собі ідея права вибору для кожної людини в незалежності від будь-яких факторів,

окрім самого народження людини розпоряджатися своєю долею і можливістю мати своє власне індивідуальне право манила не тільки якобінство, але і зневірених, а так само тих хто бажав ризикувати своїм життям заради прогресивних ідей на той час.

Весь 1793 для них став другим переломним моментом, адже після 2 вересня 1792 вони все більше і більше почала грати роль не тільки благодійну, але і підстригання, тобто вони намагалися у випадки політичної необхідності скористатися народними хвилюваннями. Які у свою чергу в той час були не рідкістю і тим більше було легко привести в істерію масовий натовп, зголоднілий голодом і вкинуту у величезну кризу народ. Цей чинник грав їм головну роль щоб отримати домінування і більшість у Конвенті (тимчасовому парламенті), а й у всій Франції, адже у кожному місті, у кожному куточку країни проходила велика боротьба уваги народу між усіма партіями.

Разом з цим підходячи до оцінки якобінства на момент свого 1793 року, то ми чітко побачимо так само те, що після падіння своїх головних противників, а саме Жирони після їх невдалого повстання в кінці травня і початку червня того ж року їм не було абсолютно рівних, отримавши більшість місць у Конвенті. Так навіть можна сказати, що разом з цим вони користувалися кожним випадком у свій бік, так навіть смерть своїх однопартійців Шальє, Лапелетьє і Марата звели в якийсь культ мучеників революції, схожий на християнській основі. До речі, саме це самозарахування до святих розрісся у величезний, фанатичний апофіоз якому не було межі. Видаючи себе в якості жертв і що вони йдуть правильним шляхом, якщо вони викликали як вони вважали ненависть своїх ворогів і противників, що ті вирішувалися на вбивства.

Саме це суспільство функціонувало за дивним принципом, їх безперечно центром був Париж, де засідали глави, світила не тільки революції, а й головні проповідники слова якобінського клубу по всій Франції. Однак навіть так, кожна громада в місті та окрузі країни діяла автономно на свій розсуд і разом з цим до другої половини 1793 вони стали безпідставно підкорятися своєму головному центру, віддавшись власному почуттю обов'язку і неосяжного фанатизму. Чийми

заручниками вони беззаперечно стали, адже якщо обійти весь 1793 рік-це саме собою зародження терору, що набирає обертів серед її членів. Сам Марат був уособленням кровопролитного зародження промов, після смерті він став шанованим другом нації, а після смерті його місце зайняв Сен-Жуст, Робесп'єр був незамінний, як і завжди в цій системі.

Однак якими б не були добрі наміри спрямовані на благо, як би вона не прагнула служити для спільної мети, вона завжди матиме зовсім протилежний і вкрай негативний ефект для іншої сторони. Тим більше з масовою карою їхніх супротивників (жирондистів) вони не обмежилися лише кров'ю ворогів, а й своїх власних недавніх союзників. Кордельєри, союзниками якими вони стали і яким став союз, що називається Монтаньяри або в перекладі, як Гора, вершина верхніх трибун, де сиділи голови двох клубів діяли спільно. Встановивши протягом року всі основні інструменти терору, такі як революційний суд, Революційний наглядовий комітет (обидва були затверджені в березні 1793 року) і закон про підозрілих (вересень 1793 року), величезний вплив також вплинуло на посилення якобінського клубу, відставка Дантона уряду. Що дозволило зайняти місце Робесп'єру. Хотілося ще зазначити, що самі два відомі комітети, громадський порятунок і громадська безпека мали складатися рівноправно різними членами клубів, які засідали Конвентом. Це давало якийсь символізм демократичності, право вибору, її збереження, хто б міг подумати, що, не дивлячись на свою благородну натуру, саме якобінці були першими переступивши рамки законності своїх повноважень. Тракувати такі дії можна практично по-різному, але істина посередині, саме негайне бажання насадити свої світогляди народним масам. Перейлячи від мирного лібералізму до радикального фанатизму як такого, роблячи всілякі способи зробити їх схожими на себе, виправити недосконалу людину, яка погрузла у своїх власних, природних недоліках, зовсім не розуміючи, що вони самі є не досконалістю, проте навіть так вони вважали слова Руссо священними.

У такому разі зіткнення з новим противником було неминуче і саме кордельєри друга партія за чисельністю та своїм впливом у Конвенті та країні не

поділяли владу якобінства у країні, та й бачення майбутнього країни. Сама по собі країна була роздроблена політичними і клубними чварами, а що найголовніше ніхто не поділяв бачення один одного по завершенню революції, привести її до необхідного кінця та встановлення правових норм, тобто тимчасовий парламент Конвенту і безмежна влада без врегулюючого закону, яке б встановлювало якісь рамки просто не було. Усунення Дантона та інших його наближених залишило передало владу над усією Францією до рук якобінства. Самаж перша половина 1794 року є нічим іншим як вищим світанком цього клубу, оскільки кожен якобінець спочатку бездумно слідував за своїми ватажками, але пізніше вони самі стали сумніватися у своєму власному шляху на тлі страт і промов своїх правителів.

Окремим був впливовою фігурою сам Максимільян Робесп'єр, спочатку невідомий адвокат з Арраса, області Артуа, який не мав жодного впливу вступаючи на шлях політики і будучи навіть членом депутатів третього стану в Генеральних штатах і Національній асамблеї, все одно був у тіні інших, до момента 10 серпня 1792 року, коли нарешті настав його час. Безсумнівно, сам Робесп'єр якого привабила все гармонійне і філософське створив своє уявлення майбутнього, тобто змінив саму концепцію утопії якобінського зразка, вплинув на неї. Можна з упевненістю заявити, що саме він був одним із тих, хто більше вплинув не лише на встановлення добродесного терору, а й змінив саму волю своїх побратимів клубу. Він чітко бачив недосконалість, що реальність не сходиться з його світоглядом і тому, що залишалося йому робити- це насильно змусити повірити у правильність дій. Це відбиває і саме якобінство загалом, самі громадяни Франції вважалися деякими грішниками, які стоять морального лікування чи загибелі. Наче якобінці поставили планку до якого своїми пороками вони (народ) не дотягували до досконалості зі своїми недоліками, що затягували саму революцію. Саме падіння Робесп'єра та його комітетів послужила кінцем філософії збоченої доброти і двоякої та по своєму лякаючої чесності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1. Danton G. J. Voices of Revolution: Speeches of Maximilien Robespierre. University of Wisconsin. International Publishers. New-York, 1928. Volum V. P. 95. URL: <https://ru.scribd.com/document/474515773/George-Jacques-Danton-Voices-of-Revolt-5-pdf> (дата звернення: 23.01.2024)
2. Marat J. P. Voices of Revolution: Speeches of Maximilien Robespierre. University of Wisconsin. International Publishers. New-York, 1927. Volum II. P. 80. URL: <https://ru.scribd.com/document/474515288/Jean-Paul-Marat-Voices-of-Revolt-2> (дата звернення: 11.01.2024)
3. Pratt N. S., Pratt S. The French Revolution Unknown Binding. John Day Company. New York, 1970. P. 125-126. URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution00prat/page/n5/mode/2up> (дата звернення: 11.01.2024)
4. Robespierre M. Voices of Revolution: Speeches of Maximilien Robespierre. Volum I. University of Wisconsin. International Publishers. New-York, 1927. P. 95. URL: <https://ru.scribd.com/document/474514733/Maximilien-Robespierre-Voices-of-Revolt-1> (дата звернення: 11.01.2024)
5. Robespierre M. Virtue and Terror / Editor Jean Ducange, translator John Howe, introduction Slavoj Zizek. Verso. London. New York, 2017. P. 208. URL: https://archive.org/details/virtueterror0000robe_n6j5/page/n9/mode/2up (дата звернення: 13.02.2024)
6. Stephens, H. M. The principal speeches of the statesmen and orators of the French Revolution, 1789-1795. Oxford. Clarendon Press, 1892. Volum I. P. 1185. URL: <https://archive.org/details/principalspeeche01stepuoft/principalspeeche01stepuoft/> (дата звернення: 01.02.2024)
7. Stephens H. M. The principal speeches of the statesmen and orators of the French Revolution, 1789-1795. Oxford. Clarendon Press, 1892. Volum II. P. 1185.

URL: <https://archive.org/details/principalspeeche02stepuoft/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 02.02.2024)

8. The French Revolution; A Document Collection / Edited and translated Laura Mason and Tracey Rizzo. University of Michigan. Hackett publishing company, Inc. Boston, New York, 1999. P. 400. URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution00maso/page/254/mode/2up> (дата звернення: 13.02.2024)

Література:

9. Andress D. The Oxford Handbook of the French Revolution. Oxford University Press, 2015. P. 704. URL: https://archive.org/details/isbn_9780199639748/page/n7/mode/2up (дата звернення: 22.04.2024)

10. Allen, R. Threshold of terror: the last hours of the monarchy in the French Revolution. Sutton Publishing, 1999. P. 256. URL: <https://archive.org/details/thresholdofterro0000alle/page/n3/mode/2up> (дата звернення: 04.04.2024)

11. Bartel R. Liberty and terror in England; reactions to the French Revolution. Liberty and terror in England; reactions to the French Revolution. Boston, 1965. P. 109. URL: <https://archive.org/details/libertyterrorine0000bart/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 04.02.2024)

12. Ballard R. The Unseen Terror: The French Revolution in the Provinces. I.B. Tauris. London and New York, 2010. P. 228. URL: <https://zlibrary.to/dl/the-unseen-terror-the-french-revolution-in-the-provinces-0> (дата звернення: 22.04.2024)

13. Bruun G. Saint-Just, apostle of the terror. Houghton Mifflin Company. The Riverside Press Cambridge. Boston and New York, 1932. P. 168. URL: https://archive.org/details/saintjustapostle00bruu_0/page/170/mode/2up (дата звернення: 27.02.2024)

14. Curtis E. N. Saint-Just, Colleague of Robespierre. Columbia University Press. New York, 1935. P. 402. URL:

<https://archive.org/details/saintjustcolleag0000euge/page/n9/mode/2up> (дата звернення: 24.03.2024)

15. Conner C. D. Jean Paul Marat: Tribune of the French Revolution. Pluto Press. New York, 2012. P. 194. URL: <https://archive.org/details/JeanPaulMaratTribuneOfTheFrenchRevolution> (дата звернення: 10.01.2024)

16. Darnton R. What Was Revolutionary about the French Revolution? Baylor University Press. Waco, Texas, P. 200.

17. Davies P. The French Revolution: A Beginner's Guide. Oneworld Publications. Oxford, 2009. P. 184. URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution0000davi/page/n3/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

18. Dwyer P. The French Revolution and Napoleon. Routledge. London and New York, 2002. P. 240. URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution00phil> (дата звернення: 22.02.2024)

19. Dunoyer A. The public prosecutor of the terror, Antoine Quentin Fouquier-Tinville. Herbert Jenkins Limited, Arundel Place Haymarket. London, 1914. P. 320 URL: <https://archive.org/details/publicprosecutor00duno/page/n9/mode/2up> (дата звернення: 04.02.2024)

20. Gibbs, P. Men and women of the French revolution. Kegan Paul, Trench, Trübner & Co. Ltd., Dryden House, Gerrard Street, W. London, 1909. P. 486. URL: <https://archive.org/details/menwomenoffrench00gibbuoft/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

21. Hampson N. The French Revolution: a concise history. Charles Scribner's Sons. London, 1975. P. 192 URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution00hamp/page/n5/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

22. Hanson P. R. The Jacobin Republic Under Fire: The Federalist Revolt in the French Revolution. Penn State University Press, 2003. P.272. URL:

<https://archive.org/details/jacobinrepublicu0000hans/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 13.02.2024)

23. Higonnet P. Goodness beyond Virtue: Jacobins during the French Revolution. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts London, England, 1998. P. 410 URL: <https://archive.org/details/goodnessbeyondvi0000higo> (дата звернення: 26.02.2024)

24. Israel J. I. Revolutionary ideas: An intellectual history of the French Revolution from the Rights of Man to Robespierre. Princeton University Press, 2015. P. 888 URL: <https://archive.org/details/revolutionaryide0000isra/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

25. Jones C. The Fall of Robespierre: 24 Hours in Revolutionary Paris. Oxford University Press, 2021. P. 592.

26. Jones R. B. The French revolution. University of London Press, 1967. P. 216. URL: https://archive.org/details/frenchrevolution0000jone_h4y2/page/n3/mode/2up (дата звернення: 04.02.2024)

27. Kates G. The Federalist Revoltion. Recent Debates and New Controversies. Routledge. London. New York, 1997. P. 384. URL: https://www.academia.edu/24306332/French_revolution_gary_kates (дата звернення: 18.02.2024)

28. Lawday D. The Giant of the French Revolution: Danton, A Life. Grove Press. New York, 2011. P. 304. URL: <https://www.perlego.com/de/book/2431009/the-giant-of-the-french-revolution-danton-a-life-pdf> (дата звернення: 24.03.2024)

29. Linton M. Choosing Terror: Virtue, Friendship, and Authenticity in the French Revolution. Oxford University Press, 2015. P. 334.

30. Lyons J. D. French literature : a very short introduction. Oxford University Press, P. 152 URL: <https://archive.org/details/frenchliterature0000lyon/page/n5/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

31. Lefebvre, G. The French Revolution : from its origins to 1793. Routledge. London and New York, 2001. P. 400. URL:

https://archive.org/details/frenchrevolution0000lefe_c2s1 (дата звернення: 22.04.2024)

32. Matrat J. Robespierre: Or, The tyranny of the majority. Charles Scribner's Sons. New York, 1975. P. 296. URL: <https://archive.org/details/robespierreortyr0000matr> (дата звернення: 28.02.2024)

33. Martunus R. W. Robespierre: Evolution of a moral contradiction. Postgraduate programme. Postgraduate Programme for Philosophy, Jakarta. 2017. P. 115. URL: https://www.academia.edu/39338599/ROBESPIERRE_EVOLUTION_OF_A_MORAL_CONTRADICTION (дата звернення: 02.04.2024)

34. McCarthy J. H. The French revolution. Harper, 1890 Volum I. P. 676. URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution01mccaiala/page/n5/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

35. McCarthy J. H. The French revolution. Harper, 1898 Volum II. P. 708. URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution02mccaiala/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

36. McPhee P. Robespierre: A Revolutionary Life. Yale University Press. London, 2013. P. 320. URL: <https://ru.scribd.com/document/359032801/Robespierre-A-Revolutionary-Life-Peter-McPhee> (дата звернення: 09.04.2024)

37. Palmer R. R. Twelve Who Ruled: The Year of Terror in the French Revolution. Princeton University Press. Oxford, 2005. P. 448 URL: https://archive.org/details/twelvewhoruledye00palm_0 (дата звернення: 22.02.2024)

38. Robiquet J. Daily life in the French Revolution. Weidenfeld and Nicolson. New Bond street. London, 1964. P. 246. URL: <https://archive.org/details/dailylifeinfrenc0000jean/page/n7/mode/2up> (дата звернення: 22.04.2024)

39. Shusterman N. The French Revolution: Faith, Desire and Politics. Routledge, 2013. P. 288 URL: <https://archive.org/details/frenchrevolution0000shus> (дата звернення: 06.01.2024)

40. Schama S. Citizens: A Chronicle of the French Revolution. Vintage books. A Division of Random Haus, Inc. New York, 1990. P. 976. URL: https://archive.org/details/citizenschronicl0000scha_c1v6/page/n5/mode/2up (дата звернення: 22.04.2024)

41. Tackett T. The Coming of the Terror in the French Revolution. The Belknap Press of Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, and London, England, 2015. P. 480. URL: <https://archive.org/details/comingofterrorin0000tack> (дата звернення: 22.04.2024)

42. The French Revolution, 1789-1989: two hundred years of rethinking / Edited Petrey S. Texas Tech University Press, 1989. P. 106. URL: https://archive.org/details/frenchrevolution0000unse_e1m9/page/n5/mode/2up (дата звернення: 22.04.2024)

43. Wahnich S. In Defence of the Terror: Liberty or Death in the French Revolution. Verso. London. New York, 2012. P. 144.